

CTET L1 Hindi L2 Bengali P1

Topic:- CDP_P1_CTET

1) Development gets influenced by :

- (i) Student's personal factors
- (ii) School climate
- (iii) Social-familial influences

- (1) Only (i)
- (2) Only (i) and (ii)
- (3) Only (ii) and (iii)
- (4) (i), (ii) and (iii)

विकास किससे प्रभावित होता है ?

- (i) विद्यार्थी के व्यक्तिगत कारकों से
- (ii) स्कूली माहौल से
- (iii) सामाजिक-पारिवारिक प्रभावों से

- (1) केवल (i)
- (2) केवल (i) और (ii)
- (3) केवल (ii) और (iii)
- (4) (i), (ii) और (iii)

[Question ID = 1][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q1]

- 1. 1 [Option ID = 1]
- 2. 2 [Option ID = 2]
- 3. 3 [Option ID = 3]
- 4. 4 [Option ID = 4]

2) **Assertion (A) :**

Parents and teachers should ensure positive childhood experiences for all students.

Reason (R) :

Childhood is a sensitive period of development especially for cognitive and emotional development.

Choose the correct option :

- (1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A).
- (2) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A).
- (3) (A) is true but (R) is false.
- (4) Both (A) and (R) are false.

अभिकथन (A) :

अभिभावकों और अध्यापकों को सुनिश्चित करना चाहिए कि सभी विद्यार्थियों के बाल्यावस्था अनुभव सकारात्मक हों ।

कारण (R) :

बाल्यावस्था विकास के लिए एक संवेदनशील चरण है, खासकर संज्ञानात्मक और संवेगात्मक विकास के लिए ।

सही विकल्प चुनें :

- (1) (A) और (R) दोनों सही हैं और (R), (A) की सही व्याख्या करता है ।
- (2) (A) और (R) दोनों सही हैं लेकिन (R), (A) की सही व्याख्या नहीं है ।
- (3) (A) सही है लेकिन (R) गलत है ।
- (4) (A) और (R) दोनों गलत हैं ।

[Question ID = 2][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q2]

- 1. 1 [Option ID = 5]
- 2. 2 [Option ID = 6]
- 3. 3 [Option ID = 7]
- 4. 4 [Option ID = 8]

3) Which statement is correct about the socialization of very young children ?

- (1) School is the primary agency of socialization.
- (2) Family is the primary agency of socialization.
- (3) Peer group is the primary agency of socialization.
- (4) Print media is the primary agency of socialization.

बहुत छोटे बच्चों के सामाजीकरण के संदर्भ में कौन-सा कथन सही है ?

- (1) विद्यालय सामाजीकरण की प्राथमिक संस्था है ।
- (2) परिवार सामाजीकरण की प्राथमिक संस्था है ।
- (3) सहपाठी-समूह सामाजीकरण की प्राथमिक संस्था है ।
- (4) मुद्रक संचार सामाजीकरण की प्राथमिक संस्था है ।

[Question ID = 3][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q3]

- 1. 1 [Option ID = 9]
- 2. 2 [Option ID = 10]
- 3. 3 [Option ID = 11]
- 4. 4 [Option ID = 12]

4) According to Jean Piaget's theory of cognitive development, at which stage do children begin to understand that objects do not cease to exist when they are out of sight ?

- (1) Sensorimotor
- (2) Preoperational
- (3) Concrete operational
- (4) Formal operational

जीन पियाज़े के संज्ञानात्मक विकास के सिद्धांत के अनुसार, बच्चे किस चरण पर यह समझने लगते हैं कि वस्तुओं के आँखों से ओझल हो जाने से उनका अस्तित्व खत्म नहीं हो जाता ?

- (1) संवेदी-गामक
- (2) पूर्व-संक्रियात्मक
- (3) मूर्त संक्रियात्मक
- (4) औपचारिक संक्रियात्मक

[Question ID = 4][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q4]

- 1. 1 [Option ID = 13]
- 2. 2 [Option ID = 14]
- 3. 3 [Option ID = 15]
- 4. 4 [Option ID = 16]

5) A child playing with pebbles discovers that two sets of two pebbles each add up to a total of four. This experience of the child is best termed as _____.

- (1) Conservation
- (2) Centration
- (3) Egocentrism
- (4) Object permanance

कंकड़ों से खेलते हुए, एक बच्चा यह खोजता है कि दो कंकड़ों के दो समूह मिलकर 4 कंकड़ों का एक समूह बनाते हैं। बच्चे द्वारा किया गया यह अनुभव क्या दर्शाता है ?

- (1) संरक्षण
- (2) केंद्रीकरण
- (3) आत्म-केंद्रीयता
- (4) वस्तु स्थायित्व

[Question ID = 5][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q5]

- 1. 1 [Option ID = 17]
- 2. 2 [Option ID = 18]
- 3. 3 [Option ID = 19]
- 4. 4 [Option ID = 20]

6) Nisha ensures to finish given homework to avoid the shame that she may be subjected to by her teacher for not doing homework. As per Lawrence Kohlberg's theory of moral development, this represents reasoning at _____ stage.

- (1) Pre-conventional
- (2) Conventional
- (3) Post-conventional
- (4) Formal conventional

निशा अपना गृहकार्य पूरा करना सुनिश्चित करती है ताकि गृहकार्य पूरा ना होने के कारण अध्यापिका द्वारा शर्माई जाने से बच सके। लॉरेंस कोहलबर्ग के नैतिक विकास के सिद्धांत के अनुसार, इस तरह का तर्क _____ चरण को दर्शाता है।

- (1) पूर्व-परंपरागत
- (2) परंपरागत
- (3) उत्तर-परंपरागत
- (4) औपचारिक परंपरागत

[Question ID = 6][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q6]

- 1. 1 [Option ID = 21]
- 2. 2 [Option ID = 22]
- 3. 3 [Option ID = 23]
- 4. 4 [Option ID = 24]

7) Lev Vygotsky's theory mainly focus on explaining the impact of _____ on _____ development.

- (1) biological maturation, emotional
- (2) attribution pattern, moral
- (3) cultural tools, cognitive
- (4) rewards and punishment, behaviour

लेव वायगोत्स्की का सिद्धांत मुख्यतः _____ के _____ विकास पर पड़ने वाले प्रभाव की व्याख्या करता है।

- (1) जैविक परिपक्वता, संवेगात्मक
- (2) आरोपण प्रतिरूप, नैतिक
- (3) सांस्कृतिक उपकरणों, संज्ञानात्मक
- (4) पुरस्कार और दण्ड, व्यवहारात्मक

[Question ID = 7][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q7]

- 1. 1 [Option ID = 25]
- 2. 2 [Option ID = 26]
- 3. 3 [Option ID = 27]
- 4. 4 [Option ID = 28]

8) Following Lev Vygotsky's theory, a teacher should :

- (1) provide appropriate scaffolding to students by giving hints and cues.
- (2) restrict collaboration and discussions among students.
- (3) practice total non-interference of adults in students' process of learning.
- (4) frequently use negative reinforcement to condition students' behaviour.

लेव वायगोत्स्की के सिद्धांत के अनुसार, एक अध्यापिका को क्या करना चाहिए ?

- (1) संकेत और इशारे देकर विद्यार्थियों को उपयुक्त पाठ प्रदान करनी चाहिए ।
- (2) विद्यार्थियों के बीच सहभागिता और चर्चाओं पर प्रतिबंध लगाना चाहिए ।
- (3) विद्यार्थियों की अधिगम प्रक्रिया में वयस्कों के पूर्ण अहस्तक्षेप की प्रणाली अपनानी चाहिए ।
- (4) विद्यार्थियों के व्यवहार को अनुकूलित करने के लिए बारंबार नकारात्मक पुनर्बलन देना चाहिए ।

[Question ID = 8][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q8]

1. 1 [Option ID = 29]
2. 2 [Option ID = 30]
3. 3 [Option ID = 31]
4. 4 [Option ID = 32]

9) A progressive classroom gives primacy to

- (1) teachers' preferred style of teaching.
- (2) completion of syllabus.
- (3) exam-centered pedagogies.
- (4) students' opinions and experiences.

एक प्रगतिशील कक्षा निम्न में से किसे प्रधानता देती है ?

- (1) अध्यापिका द्वारा चयनित पढ़ाने के तरीके को
- (2) पाठ्यक्रम को पूरा करने को
- (3) परीक्षा-केन्द्रित शिक्षाशास्त्रों को
- (4) विद्यार्थियों के मतों और अनुभवों को

[Question ID = 9][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q9]

1. 1 [Option ID = 33]
2. 2 [Option ID = 34]
3. 3 [Option ID = 35]
4. 4 [Option ID = 36]

10) Which of the following statement is correct as per Howard Gardner's conceptualisation of intelligence ?

- (1) Intelligence quotient is most accurate predictor of one's success in later life.
- (2) Intelligence is not influenced by environmental factors.
- (3) Individuals possess different levels of different kind of intelligences.
- (4) Group tests of intelligence are best measures of intelligence levels of students.

हावर्ड गार्डनर के बुद्धि संकल्पना के अनुसार निम्न में से कौन-सा कथन सही है ?

- (1) बुद्धि लब्धि किसी व्यक्ति के भविष्य में सफल होने की संभावना का सबसे सटीक अनुमान है।
- (2) बुद्धि वातावरणीय कारकों द्वारा प्रभावित नहीं होती है।
- (3) व्यक्तियों में विभिन्न प्रकार की बुद्धियों के विभिन्न स्तर पाए जाते हैं।
- (4) बुद्धि के सामूहिक परीक्षण विद्यार्थियों के बुद्धि स्तर मापने का सर्वोत्तम जरिया है।

[Question ID = 10][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q10]

1. 1 [Option ID = 37]
2. 2 [Option ID = 38]
3. 3 [Option ID = 39]
4. 4 [Option ID = 40]

11) According to contemporary theories, what kind of classroom environment facilitates cognition ?

- (1) Print-rich and resourceful
- (2) Fearful and threatening
- (3) inaccessible and exclusionary
- (4) didactic and textbook-centric

समकालीन सिद्धांतों के अनुसार, किस प्रकार का कक्षा माहौल संज्ञान को सुसाधित करता है ?

- (1) मुद्रक सम्पन्न और संसाधन परिपूर्ण
- (2) भययुक्त और धमकी भरा
- (3) अगम्य और बहिष्कारी
- (4) उपदेशात्मक और पाठ्यपुस्तक-केन्द्रित

[Question ID = 11][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q11]

1. 1 [Option ID = 41]
2. 2 [Option ID = 42]
3. 3 [Option ID = 43]
4. 4 [Option ID = 44]

12) Gender is

- (1) shaped by social structures.
- (2) totally determined by heredity factors.
- (3) predetermined by genetic characteristics.
- (4) an innate quality.

जेंडर

- (1) सामाजिक संरचनाओं द्वारा निर्मित होता है।
- (2) पूरी तरह वंशागत कारकों द्वारा निर्धारित होता है।
- (3) आनुवंशिक लक्षणों द्वारा पूर्व-निर्धारित होता है।
- (4) एक जन्मजात प्रवृत्ति है।

[Question ID = 12][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q12]

1. 1 [Option ID = 45]
2. 2 [Option ID = 46]
3. 3 [Option ID = 47]
4. 4 [Option ID = 48]

13) In Jean Piaget's theory, the ability to work with symbols to represent an object that is not present is called _____.

- (1) Accomodation
- (2) Semiotic function
- (3) Reversible thinking
- (4) Conservation

जीन पियाजे के सिद्धांत में, किसी वस्तु के सामने ना होने की स्थिति में चिह्नों द्वारा उसे दर्शा कर काम करने की योग्यता क्या कहलाती है ?

- (1) समावेशन
- (2) लाक्षणिक प्रकार्यता
- (3) प्रतिवर्ती सोच
- (4) संरक्षण

[Question ID = 13][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q13]

1. 1 [Option ID = 49]
2. 2 [Option ID = 50]
3. 3 [Option ID = 51]
4. 4 [Option ID = 52]

14) Formative assessment is effective in

- (1) inducing continuous threat of failure among students.
- (2) comparing performance of students with each other.
- (3) understanding students' progress of learning so that support can be provided accordingly.
- (4) labelling, categorisation and referral of students to special school.

रचनात्मक मूल्यांकन निम्न में से किस लिए प्रभावी होता है ?

- (1) विद्यार्थियों में असफलता का निरंतर भय पैदा करने में ।
- (2) विद्यार्थियों के प्रदर्शन की एक-दूसरे से तुलना करने में ।
- (3) विद्यार्थियों की अधिगम प्रगति को समझने में ताकि उन्हें तदानुसार सहायता प्रदान की जा सके ।
- (4) विद्यार्थियों के नामीकरण, वर्गीकरण और विशेष विद्यालय के लिए निर्दिष्ट करने के लिए ।

[Question ID = 14][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q14]

1. 1 [Option ID = 53]
2. 2 [Option ID = 54]
3. 3 [Option ID = 55]
4. 4 [Option ID = 56]

15) *Assertion (A) :*

In a classroom, a teacher should promote verbalisation of thoughts, discussions and debate among students.

Reason (R) :

Language development and cognitive development are not related in any sense.

Choose the correct option :

- (1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A).
- (2) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A).
- (3) (A) is true but (R) is false.
- (4) Both (A) and (R) are false.

अभिकथन (A) :

एक कक्षा में अध्यापिका को विद्यार्थियों को अपने विचारों के मौखिकीकरण, चर्चा और वैचारिक बहस करने के लिए बढ़ावा देना चाहिए।

कारण (R) :

भाषा विकास और संज्ञानात्मक विकास किसी भी तरह से एक-दूसरे से संबंधित नहीं है।

सही विकल्प चुनें :

- (1) (A) और (R) दोनों सही हैं और (R), (A) की सही व्याख्या करता है।
- (2) (A) और (R) दोनों सही हैं लेकिन (R), (A) की सही व्याख्या नहीं है।
- (3) (A) सही है लेकिन (R) गलत है।
- (4) (A) और (R) दोनों गलत हैं।

[Question ID = 15][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q15]

- 1. 1 [Option ID = 57]
- 2. 2 [Option ID = 58]
- 3. 3 [Option ID = 59]
- 4. 4 [Option ID = 60]

16) Which of the following is a typical characteristic of Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) ?

- (1) Being focussed for long duration
- (2) Slow activity levels
- (3) Impulsivity
- (4) High level of task organisation

निम्न में से कौन-सा अवधान न्यूनता अतिक्रियाशीलता विकार (ADHD) का प्रारूपिक लक्षण है ?

- (1) लम्बी अवधि के लिए केंद्रित रहना
- (2) धीमा क्रियाशीलता स्तर
- (3) आवेगशीलता
- (4) कार्य व्यवस्था के उच्च स्तर

[Question ID = 16][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q16]

1. 1 [Option ID = 61]
2. 2 [Option ID = 62]
3. 3 [Option ID = 63]
4. 4 [Option ID = 64]

17) Which of the following statement is correct in context of learning disabilities such as Dyslexia, Dyscalculia, etc ?

- (1) Students with learning disabilities are all alike.
- (2) Standardised tests are best to evaluate learning progress of students with learning disabilities.
- (3) Teacher-centric pedagogies are most effective to facilitate cognitive development of students with learning disabilities.
- (4) Learning disabilities get influenced by both neurological as well environmental factors.

निम्न में से कौन-सा कथन अधिगम अशक्तताओं जैसे कि पठनवैकल्य, गुणजवैकल्य, इत्यादि के संदर्भ में सही है ?

- (1) अधिगम अशक्तता से जूझते सभी विद्यार्थी एक जैसे होते हैं।
- (2) अधिगम अशक्तता से जूझते विद्यार्थियों के अधिगम आकलन के लिए मानकीकृत परीक्षण सबसे बेहतर होते हैं।
- (3) अध्यापक-केन्द्रित शिक्षाशास्त्र, अधिगम अशक्तता से जूझते विद्यार्थियों के संज्ञानात्मक विकास को सुसाधित करने के लिए सर्वोत्तम होते हैं।
- (4) अधिगम अशक्तता, तंत्रिका संबंधी और वातावरणीय दोनों तरह के कारकों से प्रभावित होती हैं।

[Question ID = 17][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q17]

1. 1 [Option ID = 65]
2. 2 [Option ID = 66]
3. 3 [Option ID = 67]
4. 4 [Option ID = 68]

18) For successful inclusion of students having hearing impairment, which of the following is **not** an effective method of teaching ?

- (1) Visual-Kinesthetic
- (2) Lecture
- (3) Activity-based
- (4) Multisensory

श्रवणबाधिता से जूझते विद्यार्थियों के लिए निम्न में से अधिगम का कौन-सा तरीका प्रभावशाली **नहीं** होगा ?

- (1) दृश्य-गतिज
- (2) व्याख्यान
- (3) क्रिया-आधारित
- (4) बहु-संवेदी

[Question ID = 18][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q18]

- 1. 1 [Option ID = 69]
- 2. 2 [Option ID = 70]
- 3. 3 [Option ID = 71]
- 4. 4 [Option ID = 72]

19) Which of the following should be avoided to cater to the needs of students with giftedness ?

- (1) Providing stimulating enrichment activities.
- (2) Implementing a standardised curriculum.
- (3) Allowing students to pursue independent projects.
- (4) Considering flexibility for curriculum acceleration.

प्रतिभाशाली विद्यार्थियों की जरूरतों को पूरा करने के लिए निम्न में से कौन-सा कदम नहीं अपनाना चाहिए ?

- (1) उत्तेजक संवर्धन गतिविधियाँ प्रदान करना ।
- (2) मानकीकृत पाठ्यचर्या को लागू करना ।
- (3) विद्यार्थियों को स्वतंत्र परियोजनाएँ करने की अनुमति देना ।
- (4) पाठ्यचर्या-त्वरण के लिए लचीलापन रखना ।

[Question ID = 19][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q19]

- 1. 1 [Option ID = 73]
- 2. 2 [Option ID = 74]
- 3. 3 [Option ID = 75]
- 4. 4 [Option ID = 76]

20) In order to meet needs of students having autism in an inclusive classroom which of the following strategy is likely to be effective ?

- (1) Be consistent in approach of teaching.
- (2) Keep Variations and make frequent changes in classroom setting.
- (3) Ask them to express themselves in front of large groups.
- (4) Teach them in a special section only.

एक समावेशी कक्षा में स्वलीनता से जुझते विद्यार्थियों की जरूरतों को पूरा करने के लिए निम्न में से क्या प्रभावी होगा ?

- (1) अधिगम उपागम में निरन्तरता रखना ।
- (2) कक्षा स्थिति में विभिन्नताएँ और लगातार बदलाव करते रहना ।
- (3) उन्हें स्वयं को बड़े समूहों के सामने व्यक्त करने को कहना ।
- (4) उन्हें विशिष्ट संकाय में ही पढ़ाना ।

[Question ID = 20][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q20]

1. 1 [Option ID = 77]
2. 2 [Option ID = 78]
3. 3 [Option ID = 79]
4. 4 [Option ID = 80]

21) According to Social Cognitive views of learning, students learn best by _____.

- (1) passively imitating adults
- (2) actively engaging with their environment
- (3) overt conditioning of behaviour
- (4) memorisation of decontextualised information

अधिगम के सामाजिक संज्ञानात्मक मत के अनुसार, विद्यार्थी किस प्रकार सबसे बेहतर सीखते हैं ?

- (1) वयस्कों की निष्क्रिय नकल द्वारा
- (2) अपने वातावरण से सक्रिय संलग्नता द्वारा
- (3) व्यवहार के बाह्य अनुकूलन द्वारा
- (4) असंदर्भित जानकारी के कंठस्थीकरण द्वारा

[Question ID = 21][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q21]

1. 1 [Option ID = 81]
2. 2 [Option ID = 82]
3. 3 [Option ID = 83]
4. 4 [Option ID = 84]

22) Students tend to quickly forget information which is

- (1) related to their lives.
- (2) presented with relevant context.
- (3) presented in disconnected chunks.
- (4) elaborated through use of examples.

विद्यार्थी उस जानकारी को जल्दी भूल जाते हैं जो

- (1) उनके जीवन से संबंधित होती है।
- (2) प्रासंगिक संदर्भ में प्रस्तुत की जाती है।
- (3) असंबंधित खण्डों में प्रस्तुत की जाती है।
- (4) उदाहरणों का इस्तेमाल करके विस्तारित की जाती है।

[Question ID = 22][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q22]

1. 1 [Option ID = 85]
2. 2 [Option ID = 86]
3. 3 [Option ID = 87]
4. 4 [Option ID = 88]

23) Which of the following is an example of Procedural knowledge ?

- (1) How do we prepare soil for plantation ?
- (2) What is the formula of $(a + b)^2$?
- (3) When did India get independence ?
- (4) Which is the next leap year ?

निम्न में से कौन-सा प्रक्रियात्मक ज्ञान का उदाहरण है ?

- (1) पौधारोपण के लिए मिट्टी कैसे तैयार की जाती है ?
- (2) $(a + b)^2$ का सूत्र क्या है ?
- (3) भारत को आजादी कब मिली थी ?
- (4) अगला लीप वर्ष कब होगा ?

[Question ID = 23][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q23]

1. 1 [Option ID = 89]
2. 2 [Option ID = 90]
3. 3 [Option ID = 91]
4. 4 [Option ID = 92]

24) In order to facilitate learning, a teacher should :

- (1) disconnect content from students' social context.
- (2) discourage use of concept mapping.
- (3) encourage high competitive feelings among students.
- (4) give opportunities to students for constructing knowledge.

अधिगम को सुसाधित करने हेतु एक अध्यापिका को क्या करना चाहिए ?

- (1) विषयवस्तु को विद्यार्थियों के सामाजिक संदर्भ से अलग रखना चाहिए।
- (2) संप्रत्यय मानचित्रण के इस्तेमाल को हतोत्साहित करना चाहिए।
- (3) विद्यार्थियों में उच्च स्तरीय प्रतिस्पर्धा को प्रोत्साहित करना चाहिए।
- (4) विद्यार्थियों को ज्ञान सृजन के अवसर प्रदान करने चाहिए।

[Question ID = 24][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q24]

1. 1 [Option ID = 93]

- 2. 2 [Option ID = 94]
- 3. 3 [Option ID = 95]
- 4. 4 [Option ID = 96]

25) Few students in your class are finding it difficult to solve a given problem. Which of the following way will you choose to support them?

- (1) Add irrelevant information to the given problem.
- (2) Instruct them to fixate on conventional use of materials.
- (3) Ask them to copy the answer from their friend.
- (4) Suggest to them to reflect on the similar problems which they solved earlier.

आपकी कक्षा में कुछ विद्यार्थी दिए गए सवाल को हल करने में दिक्कत महसूस कर रहे हैं।
उन्हें मदद करने के लिए आप निम्न में से कौन-सा तरीका अपनाएँगे ?

- (1) दी गई समस्या में और अधिक गैर-जरूरी जानकारी जोड़ देंगे।
- (2) उन्हें सामग्री के परंपरागत इस्तेमाल के लिए बाध्य रहने के निर्देश देंगे।
- (3) उन्हें अपने दोस्त की कॉपी से उत्तर नकल करने को कहेंगे।
- (4) उन्हें समान तरह की समस्याएँ जो उन्होंने पहले हल की थी, पर चिंतन करने को कहेंगे।

[Question ID = 25][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q25]

- 1. 1 [Option ID = 97]
- 2. 2 [Option ID = 98]
- 3. 3 [Option ID = 99]
- 4. 4 [Option ID = 100]

26) **Assertion (A) :**

It is important to create a classroom environment where students can freely express their misconceptions.

Reason (R) :

Discussion on misconceptions is relevant in the process of learning.

Choose the correct option :

- (1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A).
- (2) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A).
- (3) (A) is true but (R) is false.
- (4) Both (A) and (R) are false.

अभिकथन (A) :

एक ऐसा कक्षा माहौल तैयार करना जरूरी है जहाँ विद्यार्थी अपनी भांतियों को व्यक्त कर सके।

कारण (R) :

भांतियों पर चर्चा करना अधिगम प्रक्रिया के लिए संगत/महत्वपूर्ण है।

सही विकल्प चुनें :

- (1) (A) और (R) दोनों सही हैं और (R), (A) की सही व्याख्या करता है।
- (2) (A) और (R) दोनों सही हैं लेकिन (R), (A) की सही व्याख्या नहीं करता है।
- (3) (A) सही है लेकिन (R) गलत है।
- (4) (A) और (R) दोनों गलत हैं।

[Question ID = 26][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q26]

- 1. 1 [Option ID = 101]
- 2. 2 [Option ID = 102]
- 3. 3 [Option ID = 103]
- 4. 4 [Option ID = 104]

27) Students will feel more intrinsically motivated to learn if they experience the emotion of _____.

- (1) hopelessness
- (2) shame
- (3) joy
- (4) frustration

विद्यार्थी सीखने के लिए आंतरिक रूप से अधिक अभिप्रेरित होंगे अगर वे _____ के भाव को महसूस करें।

- (1) निराशा
- (2) शर्म
- (3) खुशी
- (4) कुण्ठा

[Question ID = 27][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q27]

- 1. 1 [Option ID = 105]
- 2. 2 [Option ID = 106]
- 3. 3 [Option ID = 107]
- 4. 4 [Option ID = 108]

28) Students should be encouraged to formulate _____ goals.

- (1) Mastery-oriented
- (2) Performance-oriented
- (3) Work-avoidant
- (4) Competition-directed

विद्यार्थियों को किस प्रकार के लक्ष्य निर्धारित करने के लिए प्रेरित किया जाना चाहिए ?

- (1) महारत-अभिमुखी
- (2) प्रदर्शन-अभिमुखी
- (3) कार्य-परिहारी
- (4) प्रतिस्पर्धा-निर्देशित

[Question ID = 28][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q28]

- 1. 1 [Option ID = 109]
- 2. 2 [Option ID = 110]
- 3. 3 [Option ID = 111]
- 4. 4 [Option ID = 112]

29) Which of the following influences learning positively ?

- (i) Malnutrition
- (ii) Collaboration among students
- (iii) Punishment
- (iv) Metacognition

- (1) (i), (ii)
- (2) (ii), (iii)
- (3) (iii), (iv)
- (4) (ii), (iv)

निम्न में से कौन अधिगम को सकारात्मक रूप से प्रभावित करते हैं ?

- (i) कुपोषण
- (ii) विद्यार्थियों में सहभागिता
- (iii) दण्ड
- (iv) अभिसंज्ञान

- (1) (i), (ii)
- (2) (ii), (iii)
- (3) (iii), (iv)
- (4) (ii), (iv)

[Question ID = 29][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q29]

- 1. 1 [Option ID = 113]
- 2. 2 [Option ID = 114]
- 3. 3 [Option ID = 115]
- 4. 4 [Option ID = 116]

30) Students play a/an _____ role in the process of knowledge construction.

- (1) active
- (2) passive
- (3) docile
- (4) insignificant

विद्यार्थी ज्ञान सृजन प्रक्रिया में _____ भूमिका निभाते हैं।

- (1) सक्रिय
- (2) निष्क्रिय
- (3) अधीन
- (4) नगण्य

[Question ID = 30][Question Description = CTET_P1_PART_1_CDP_SET_117_Q30]

- 1. 1 [Option ID = 117]
- 2. 2 [Option ID = 118]
- 3. 3 [Option ID = 119]
- 4. 4 [Option ID = 120]

Topic:- MATH_Q31-45_P1_CTET

1) How many 3-digit numbers are there in the Hindu-Arabic Numeration System ?

- (1) 999
- (2) 900
- (3) 998
- (4) 899

हिन्दू-अरबी संख्यांकन प्रणाली में कितनी 3-अंकीय संख्याएँ हैं ?

- (1) 999
- (2) 900
- (3) 998
- (4) 899

[Question ID = 31][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q31]

- 1. 1 [Option ID = 121]
- 2. 2 [Option ID = 122]
- 3. 3 [Option ID = 123]
- 4. 4 [Option ID = 124]

2) If 98989898 is divided by 98, the quotient is

- (1) 1111
- (2) 4
- (3) 1010101
- (4) 101101

यदि 98989898 को 98 से विभाजित किया जाता है, तो भागफल है

(1) 1111

(2) 4

(3) 1010101

(4) 101101

[Question ID = 32][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q32]

1. 1 [Option ID = 125]

2. 2 [Option ID = 126]

3. 3 [Option ID = 127]

4. 4 [Option ID = 128]

3) Three bells ring every 12 minutes, 20 minutes and 36 minutes, respectively. If all of these bells ring together at 7:15 am, then at what time will they all ring together again ?

(1) 9:45 am

(2) 10:15 am

(3) 10:30 am

(4) 10:45 am

तीन घंटियाँ क्रमशः प्रत्येक 12 मिनट, 20 मिनट और 36 मिनट के अंतराल पर बजती हैं।

यदि तीनों घंटियाँ प्रातः 7:15 बजे एक साथ बजती हैं, तो वे फिर से एक साथ कितने बजे बजेंगी ?

(1) 9:45 am

(2) 10:15 am

(3) 10:30 am

(4) 10:45 am

[Question ID = 33][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q33]

1. 1 [Option ID = 129]

2. 2 [Option ID = 130]

3. 3 [Option ID = 131]

4. 4 [Option ID = 132]

4) The quotient cannot be determined, when a number is divided by

(1) 1

(2) 0

(3) The number itself

(4) -1

भागफल ज्ञात नहीं किया जा सकता, जब किसी संख्या को निम्न से विभाजित किया जाए

- (1) 1
- (2) 0
- (3) स्वयं संख्या
- (4) -1

[Question ID = 34][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q34]

- 1. 1 [Option ID = 133]
- 2. 2 [Option ID = 134]
- 3. 3 [Option ID = 135]
- 4. 4 [Option ID = 136]

5) If the sum of the digits is a multiple of 3, then the number is divisible by _____ .

- (1) 2
- (2) 3
- (3) 6
- (4) 9

यदि संख्या के अंकों का योगफल 3 का गुणज है, तो वह संख्या _____ से विभाजित होगी ।

- (1) 2
- (2) 3
- (3) 6
- (4) 9

[Question ID = 35][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q35]

- 1. 1 [Option ID = 137]
- 2. 2 [Option ID = 138]
- 3. 3 [Option ID = 139]
- 4. 4 [Option ID = 140]

6) Which of the following two fractions are equivalent ?

- (1) $\frac{1}{4}$ and $\frac{2}{4}$
- (2) $\frac{2}{3}$ and $\frac{1}{3}$
- (3) $\frac{5}{2}$ and $\frac{2}{5}$
- (4) $\frac{4}{3}$ and $\frac{8}{6}$

निम्नलिखित में से कौन-से दो भिन्न समतुल्य हैं ?

(1) $\frac{1}{4}$ और $\frac{2}{4}$

(2) $\frac{2}{3}$ और $\frac{1}{3}$

(3) $\frac{5}{2}$ और $\frac{2}{5}$

(4) $\frac{4}{3}$ और $\frac{8}{6}$

[Question ID = 36][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q36]

1. 1 [Option ID = 141]
2. 2 [Option ID = 142]
3. 3 [Option ID = 143]
4. 4 [Option ID = 144]

7) Which one of the following costs more ?

I. 25 dozens articles each of ₹ 350.

II. 250 packets each of ₹ 350.

(1) I

(2) II

(3) Cannot be calculated

(4) Both I and II are equal

निम्नलिखित में से किसकी लागत अधिक है ?

I. 25 दर्जन वस्तुएँ, प्रत्येक वस्तु ₹ 350.

II. 250 पैकेट प्रत्येक पैकेट ₹ 350.

(1) I

(2) II

(3) परिकलन नहीं किया जा सकता

(4) I और II दोनों बराबर हैं

[Question ID = 37][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q37]

1. 1 [Option ID = 145]
2. 2 [Option ID = 146]
3. 3 [Option ID = 147]
4. 4 [Option ID = 148]

8) 2750 mL is equal to

(1) 27.50 L

(2) 0.275 L

(3) 2 L 750 mL

(4) 275 L

2750 mL बराबर है

- (1) 27.50 L
- (2) 0.275 L
- (3) 2 L 750 mL
- (4) 275 L

[Question ID = 38][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q38]

- 1. 1 [Option ID = 149]
- 2. 2 [Option ID = 150]
- 3. 3 [Option ID = 151]
- 4. 4 [Option ID = 152]

9) A train starts from Bhopal at 16:35 hours on 28th August, 2021 and reaches Ernakulam Junction on 30th August, 2021 at 07:30 hours. What is the total travel time from Bhopal to Ernakulam ?

- (1) 29 hours 55 minutes
- (2) 42 hours 25 minutes
- (3) 34 hours 15 minutes
- (4) 38 hours 55 minutes

एक रेलगाड़ी भोपाल से 28 अगस्त, 2021 को 16:35 बजे चलकर एर्नाकुलम जंक्शन 30 अगस्त, 2021 को 07:30 बजे पहुँचती है। भोपाल से एर्नाकुलम की यात्रा का कुल समय कितना है ?

- (1) 29 घंटे 55 मिनट
- (2) 42 घंटे 25 मिनट
- (3) 34 घंटे 15 मिनट
- (4) 38 घंटे 55 मिनट

[Question ID = 39][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q39]

- 1. 1 [Option ID = 153]
- 2. 2 [Option ID = 154]
- 3. 3 [Option ID = 155]
- 4. 4 [Option ID = 156]

10) A steel wire forms a square whose area is 484 cm^2 . If the same wire is bent in the form of a circle, then the radius of the circle is $\left(\text{Use } \pi = \frac{22}{7} \right)$

- (1) 22 cm
- (2) 14 cm
- (3) 30 cm
- (4) 28 cm

एक स्टील की तार एक वर्ग बनाती है, जिसका क्षेत्रफल 484 cm^2 है। यदि इसी तार को एक वृत्त के आकार में मोड़ा जाए, तो इस वृत्त की त्रिज्या होगी $\left(\pi = \frac{22}{7} \text{ का प्रयोग कीजिए}\right)$

- (1) 22 cm
- (2) 14 cm
- (3) 30 cm
- (4) 28 cm

[Question ID = 40][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q40]

- 1. 1 [Option ID = 157]
- 2. 2 [Option ID = 158]
- 3. 3 [Option ID = 159]
- 4. 4 [Option ID = 160]

11) Prerna gives half a turn to each of the digits from 0 to 9. Select which of them still looks the same.

- (1) 3 and 5
- (2) 6 and 9
- (3) 0 and 8
- (4) 4 and 7

प्रेरणा ने 0 से 9 तक के प्रत्येक अंक को आधा घुमाया। उन अंकों को चुनिए जो पहले जैसे ही दिखाई देते हैं।

- (1) 3 और 5
- (2) 6 और 9
- (3) 0 और 8
- (4) 4 और 7

[Question ID = 41][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q41]

- 1. 1 [Option ID = 161]
- 2. 2 [Option ID = 162]
- 3. 3 [Option ID = 163]
- 4. 4 [Option ID = 164]

12) The number of degrees in five and one-third right-angles is

- (1) 405
- (2) 395
- (3) 480
- (4) 390

पाँच और एक-तिहाई समकोणों में डिग्रियों की संख्या है

(1) 405

(2) 395

(3) 480

(4) 390

[Question ID = 42][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q42]

1. 1 [Option ID = 165]

2. 2 [Option ID = 166]

3. 3 [Option ID = 167]

4. 4 [Option ID = 168]

13) The number at “?” in the given number pattern is

1, 6, 15, ?, 45, 66, 91

(1) 20

(2) 25

(3) 28

(4) 32

दिए गए संख्या पैटर्न में कौन-सी संख्या “?” के स्थान पर है ?

1, 6, 15, ?, 45, 66, 91

(1) 20

(2) 25

(3) 28

(4) 32

[Question ID = 43][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q43]

1. 1 [Option ID = 169]

2. 2 [Option ID = 170]

3. 3 [Option ID = 171]

4. 4 [Option ID = 172]

14) The cost of a rail ticket to different stations is given in the table below :

Distance from Station A (in km)	To Station	Fare (in ₹)
57	B	12.50
175	C	28.00
366	D	49.50
495	E	62.50

Renuka has to go from A to D along with her two friends. How much does she pay for three tickets ?

- (1) ₹ 99.00
- (2) ₹ 148.50
- (3) ₹ 187.50
- (4) ₹ 184.50

विभिन्न स्टेशनों के लिए रेल टिकटों का मूल्य नीचे तालिका में दिया गया है :

स्टेशन A से दूरी (km में)	स्टेशन तक	किराया (₹ में)
57	B	12.50
175	C	28.00
366	D	49.50
495	E	62.50

रेनूका को अपनी दो सहेलियों के साथ स्टेशन A से D तक जाना है। उसे इन तीन टिकटों के लिए कितनी राशि देनी होगी ?

- (1) ₹ 99.00
- (2) ₹ 148.50
- (3) ₹ 187.50
- (4) ₹ 184.50

[Question ID = 44][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q44]

- 1. 1 [Option ID = 173]
- 2. 2 [Option ID = 174]
- 3. 3 [Option ID = 175]
- 4. 4 [Option ID = 176]

15) Six children measured their heights and the results were as follows :

109.0 cm, 114.7 cm, 102.9 cm, 99.7 cm, 109.5 cm, 112.2 cm

What is the average height of all these children ?

(1) 104.8 cm

(2) 107.0 cm

(3) 108.0 cm

(4) 108.5 cm

छः बच्चों ने अपनी लंबाईयाँ मापीं और, जिसके परिणाम निम्न प्रकार हैं :

109.0 cm, 114.7 cm, 102.9 cm, 99.7 cm, 109.5 cm, 112.2 cm

इन सभी बच्चों की औसत लंबाई क्या है ?

(1) 104.8 cm

(2) 107.0 cm

(3) 108.0 cm

(4) 108.5 cm

[Question ID = 45][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q45]

1. 1 [Option ID = 177]

2. 2 [Option ID = 178]

3. 3 [Option ID = 179]

4. 4 [Option ID = 180]

Topic:- MATH_Q46-60_P1_CTET

1) "It is more useful to know how to mathematise than to know a lot of mathematics" are the words of

(1) George Polya

(2) David Wheeler

(3) Henri Poincare'

(4) Srinivasa Ramanujan

"बहुत सारी गणित जानने के बजाय यह जानना अधिक उपयोगी है कि गणितीकरण कैसे किया जाए ।" यह किसका कथन है ?

(1) जॉर्ज पोल्या

(2) डेविड व्हीलर

(3) हेनरी पोंकारे

(4) श्रीनिवास रामानुजन

[Question ID = 46][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q46]

1. 1 [Option ID = 181]

2. 2 [Option ID = 182]

3. 3 [Option ID = 183]

4. 4 [Option ID = 184]

2) A mathematics teacher asks her students — “You have 9 hundreds and you have to take away 9 tens from it. Which number do you get ?” One of the students responded — “I will get zero”. Which of the following statements is most appropriate with respect to the answer given by the students ?

- (1) The teacher should have written the problem in the form of numerals for students to solve it.
- (2) The answer given by the student is correct.
- (3) Teacher should ask the students to explain the process of arriving at the answer and plan remedial strategy accordingly.
- (4) The teacher should solve the problem on blackboard giving the correct algorithm.

गणित की अध्यापिका ने अपने विद्यार्थियों से पूछा — “आपके पास 9 सैकड़े हैं और आपको इसमें से 9 दहाइयाँ लेनी/निकालनी है। आपको कितनी संख्या प्राप्त होगी ?” एक विद्यार्थी ने उत्तर दिया — “मुझे शून्य (जीरो) मिलेगा”। विद्यार्थियों द्वारा दिए गए उत्तर के संदर्भ में निम्नलिखित में से कौन-सा कथन सर्वाधिक उपयुक्त होगा ?

- (1) विद्यार्थियों द्वारा प्रश्न हल हो सके इसके लिए अध्यापक को प्रश्न को संख्यात्मक रूप में प्रस्तुत करना चाहिए था।
- (2) विद्यार्थी द्वारा दिया गया उत्तर सही है।
- (3) अध्यापक को विद्यार्थियों को उत्तर खोज पाने की प्रक्रिया समझाने के लिए कहना चाहिए और तदनुसार उपचारात्मक युक्ति की योजना बनानी चाहिए।
- (4) अध्यापक को सही प्रणाली देते हुए प्रश्न का हल श्यामपट्ट पर प्रस्तुत करना चाहिए।

[Question ID = 47][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q47]

1. 1 [Option ID = 185]
2. 2 [Option ID = 186]
3. 3 [Option ID = 187]
4. 4 [Option ID = 188]

3) When asked to subtract 135 from 200 ($200 - 135$); a student calls out loudly 140, 145, 150 and $200 - 150$ is 50, so it will be $50 + 15 = 65$.

So $200 - 135 = 65$

Which of the following statements is most appropriate about the strategy used by the student ?

- (1) The student has used an alternate strategy to solve the question which exhibits student's conceptual understanding.
- (2) It is a vague algorithm which exhibits no conceptual clarity of the student.
- (3) The student has used hit and trial method to solve the question.
- (4) The student is confused and hence using the concept of addition to solve a problem on subtraction.

जब 200 में से 135 ($200 - 135$) को घटाने के लिए कहा गया, तब एक विद्यार्थी ज़ोर से बोला 140, 145, 150 और $200 - 150 = 50$ है, तो यह $50 + 15 = 65$ होगा। इसलिए $200 - 135 = 65$ है।

निम्नलिखित कथनों में से कौन-सा कथन विद्यार्थी द्वारा उपयोग की गई युक्ति के बारे में सर्वाधिक उपयुक्त है ?

- (1) विद्यार्थी ने प्रश्न को हल करने के लिए एक वैकल्पिक युक्ति का उपयोग किया है जो कि विद्यार्थी की अवधारणात्मक समझ को दर्शाती है।
- (2) यह एक अस्पष्ट कलन-विधि है जो दर्शाती है कि विद्यार्थी के पास कोई अवधारणात्मक स्पष्टता नहीं है।
- (3) विद्यार्थी ने प्रश्न हल करने के लिए तुक्के भिड़ाकर प्रयास करने की विधि का उपयोग किया है।
- (4) विद्यार्थी दुविधा में है और इसलिए योग की अवधारणा का उपयोग करके व्यवकलन की समस्या को हल कर रहा है।

[Question ID = 48][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q48]

1. 1 [Option ID = 189]
2. 2 [Option ID = 190]
3. 3 [Option ID = 191]
4. 4 [Option ID = 192]

4) A mathematics teacher gave the following question in her class

$$37 + \underline{\hspace{2cm}} + 9 = 42 + 9 + \underline{\hspace{2cm}}$$

Which of the following concepts can be taught through the above question ?

- (a) Equality
- (b) Proportionality
- (c) Place Value
- (d) Associative law of Addition
- (e) Patterns

Choose the correct option :

- (1) (a) and (c)
- (2) (b), (c) and (d)
- (3) (b) and (e)
- (4) (a), (d) and (e)

गणित की अध्यापिका ने अपनी कक्षा में निम्नलिखित प्रश्न हल करने के लिए दिया

$$37 + \underline{\hspace{2cm}} + 9 = 42 + 9 + \underline{\hspace{2cm}}$$

उपर्युक्त प्रश्न के माध्यम से निम्नलिखित में से किन अवधारणाओं का शिक्षण किया जा सकता है ?

- (a) समिका
- (b) समानुपातिकता
- (c) स्थानीय मान
- (d) योग का सहचारी नियम
- (e) प्रतिरूप (पैटर्न)

सही विकल्प का चयन कीजिए :

- (1) (a) और (c)
- (2) (b), (c) और (d)
- (3) (b) और (e)
- (4) (a), (d) और (e)

[Question ID = 49][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q49]

- 1. 1 [Option ID = 193]
- 2. 2 [Option ID = 194]
- 3. 3 [Option ID = 195]
- 4. 4 [Option ID = 196]

5) Harjyot realizes that square is both a rhombus and a rectangle. He is at which level of Van Hiele's geometric thinking ?

- (1) Level 0 (Visualisation)
- (2) Level 1 (Analysis)
- (3) Level 2 (Relationships)
- (4) Both level 0 and 1

हरज्योत को लगता है कि वर्ग, एक समचतुर्भुज और एक आयत दोनों ही है। वह वैन हिले के ज्यामितीय चिंतन के किस स्तर पर है ?

- (1) स्तर 0 (दृश्यीकरण)
- (2) स्तर 1 (विश्लेषण)
- (3) स्तर 2 (सम्बद्धता)
- (4) स्तर 0 और 1 दोनों ही

[Question ID = 50][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q50]

- 1. 1 [Option ID = 197]
- 2. 2 [Option ID = 198]
- 3. 3 [Option ID = 199]
- 4. 4 [Option ID = 200]

- 6) According to the NIPUN Bharat Mission, the broader aim of Foundational numeracy is
- (1) Development of mathematical thinking
 - (2) Reading and writing numbers
 - (3) Drawing shapes
 - (4) Doing measurement in daily life

निपुण भारत मिशन के अनुसार, बुनियादी संख्या ज्ञान का मुख्य लक्ष्य है

- (1) गणितीय चिंतन का विकास
- (2) संख्याओं को पढ़ना और लिखना
- (3) आकृतियों का आरेखण
- (4) दैनिक जीवन में मापन करना

[Question ID = 51][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q51]

1. 1 [Option ID = 201]
2. 2 [Option ID = 202]
3. 3 [Option ID = 203]
4. 4 [Option ID = 204]

- 7) A teacher says "Mathematics, rightly viewed, possesses not only truth but supreme beauty." Which of the following aims of teaching mathematics is the teacher referring to ?
- (1) Utilitarian aim
 - (2) Aesthetic aim
 - (3) Epistemological aim
 - (4) Practical aim

एक शिक्षक कहता है "गणित, ठीक से देखा जाए, तो न केवल सत्य बल्कि सर्वोच्च सरसता रखता है।" निम्नलिखित में से गणित पढ़ाने के किस लक्ष्य की ओर शिक्षक संकेत कर रहा है ?

- (1) व्यावहारिक लक्ष्य
- (2) सौंदर्यपरक लक्ष्य
- (3) ज्ञान-मीमांसात्मक लक्ष्य
- (4) प्रयोगात्मक लक्ष्य

[Question ID = 52][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q52]

1. 1 [Option ID = 205]
2. 2 [Option ID = 206]
3. 3 [Option ID = 207]
4. 4 [Option ID = 208]

- 8) Which among the following is most appropriate to be included in a primary class mathematics textbook ?
- (1) Fixed time duration within which to complete each topic/chapter.
 - (2) Assignments and worksheets given at the end of each chapter to be used as class test.
 - (3) Anecdotes, Puzzles and Pictures to present various concepts.
 - (4) Various solved examples followed by practice questions.

निम्नलिखित में से कौन-सा प्राथमिक कक्षा की गणित पाठ्यपुस्तक में सम्मिलित किए जाने के लिए सर्वाधिक उपयुक्त है ?

- (1) निश्चित समय सीमा में प्रत्येक विषय/पाठ को पूरा करना ।
- (2) प्रत्येक पाठ के अंत में दिए गए प्रदत्त कार्य और वर्कशीट्स का उपयोग कक्षा-टेस्ट के रूप में करना ।
- (3) विभिन्न अवधारणाओं को प्रस्तुत करने के लिए किस्से, पहेलियाँ और चित्र ।
- (4) हल किए हुए विभिन्न उदाहरणों के बाद अभ्यास-प्रश्न ।

[Question ID = 53][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q53]

1. 1 [Option ID = 209]
2. 2 [Option ID = 210]
3. 3 [Option ID = 211]
4. 4 [Option ID = 212]

9) A primary grade student solves the problem on addition in the following way

$$4 + (6 + 14) = (4 + 6) + 14$$
$$= (6 + 4) + 14 = 10 + 14 = 14 + 10 = 24$$

Which of the following property/properties of addition the student has used in solving the problem ?

- (a) Commutative Property
- (b) Distributive Property
- (c) Associative Property
- (d) Inverse of Addition Property

Choose the correct option :

- (1) (a), (b) and (c)
- (2) (b) and (d)
- (3) Only (a)
- (4) (a) and (c)

एक प्राथमिक कक्षा का विद्यार्थी योग पर समस्या को निम्नलिखित रूप से हल करता है

$$4 + (6 + 14) = (4 + 6) + 14$$

$$= (6 + 4) + 14 = 10 + 14 = 14 + 10 = 24$$

निम्नलिखित में से योग के किस/किन गुणधर्म/गुणधर्मों का उपयोग विद्यार्थी ने समस्या को हल करने में किया ?

- (a) क्रमविनिमेय गुणधर्म
- (b) बंटन गुणधर्म
- (c) साहचर्य गुणधर्म
- (d) योग-प्रतिलोम गुणधर्म

सही विकल्प का चयन कीजिए :

- (1) (a), (b) और (c)
- (2) (b) और (d)
- (3) केवल (a)
- (4) (a) और (c)

[Question ID = 54][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q54]

- 1. 1 [Option ID = 213]
- 2. 2 [Option ID = 214]
- 3. 3 [Option ID = 215]
- 4. 4 [Option ID = 216]

10) Mathematical thinking can be developed through _____.

- (1) Playing mathematical games with children
- (2) Solving questions based on a given formula
- (3) Writing multiplication tables on blackboard
- (4) Drawing pictures from the environment

गणितीय चिंतन का विकास _____ के जरिए किया जा सकता है।

- (1) बच्चों के साथ गणितीय खेल खेलने
- (2) दिए गए सूत्र के आधार पर प्रश्नों को हल करने
- (3) श्यामपट्ट पर पहाड़े लिखने
- (4) पर्यावरण से चित्रांश बनाने

[Question ID = 55][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q55]

- 1. 1 [Option ID = 217]
- 2. 2 [Option ID = 218]
- 3. 3 [Option ID = 219]
- 4. 4 [Option ID = 220]

11) Given are the two statements one is Assertion (A) and the other is Reason (R).

Assertion (A) :

Many students feel a sense of fear and failure in mathematics.

Reason (R) :

Gender differences are responsible for fear in mathematics.

Choose the correct option :

- (1) Both (A) and (R) are correct
- (2) Both (A) and (R) are incorrect
- (3) (A) is correct but (R) is not the correct reason of (A)
- (4) (A) is correct and (R) is the correct reason for (A)

दो कथन दिए गए हैं। एक अभिकथन (A) है और दूसरा कारण (R) है।

अभिकथन (A) :

कई विद्यार्थी गणित में भय और असफलता के बोध का अनुभव करते हैं।

कारण (R) :

जेंडर भिन्नताएँ गणित में भय के लिए उत्तरदायी हैं।

सही विकल्प का चयन कीजिए :

- (1) (A) और (R) दोनों सही हैं
- (2) (A) और (R) दोनों सही नहीं हैं
- (3) (A) सही है परन्तु (R), (A) का सही कारण नहीं है
- (4) (A) सही है तथा (R), (A) के लिए सही कारण है

[Question ID = 56][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q56]

- 1. 1 [Option ID = 221]
- 2. 2 [Option ID = 222]
- 3. 3 [Option ID = 223]
- 4. 4 [Option ID = 224]

12) A Primary grade student solves a problem on subtraction in the following way,

$$\begin{array}{r} 301 \\ 301 - 30 = \overline{-30} = 331 \\ 331 \end{array}$$

Which of the following is the most appropriate reason for this type of error ?

- (1) The student is careless and inattentive in the class.
- (2) The student has over generalised the concept of addition of zero to subtraction.
- (3) The student does not know addition and hence is unable to do subtraction.
- (4) The student has not practiced enough questions.

एक प्राथमिक कक्षा का विद्यार्थी व्यवकलन पर एक समस्या निम्नलिखित रूप से हल करता है

$$301 - 30 = \frac{301}{331} = 331$$

इस प्रकार की त्रुटि के लिए निम्नलिखित में से कौन-सा कारण सर्वाधिक उपयुक्त है ?

- (1) विद्यार्थी कक्षा में लापरवाह है और ध्यान नहीं दे रहा है।
- (2) विद्यार्थी ने शून्य के योग की अवधारणा का व्यवकलन में अति सामान्यीकरण कर दिया है।
- (3) विद्यार्थी योग करना नहीं जानता है और अतः व्यवकलन करने में असमर्थ है।
- (4) विद्यार्थी ने पर्याप्त प्रश्नों का अभ्यास नहीं किया है।

[Question ID = 57][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q57]

1. 1 [Option ID = 225]
2. 2 [Option ID = 226]
3. 3 [Option ID = 227]
4. 4 [Option ID = 228]

13) Solving mathematical problems which are open ended develops

- (a) Convergent thinking
- (b) Creative thinking
- (c) Divergent thinking
- (d) Procedural fluency

Choose the correct option :

- (1) (b) and (c)
- (2) Only (c)
- (3) (a) and (d)
- (4) Only (d)

गणितीय समस्याएँ जो कि खुले सिरे वाली होती हैं _____ विकसित करती हैं।

- (a) अभिसारी चिंतन
- (b) सृजनात्मक चिंतन
- (c) अपसारी चिंतन
- (d) प्रक्रियात्मक प्रवाह

सही विकल्प का चयन कीजिए :

- (1) (b) और (c)
- (2) केवल (c)
- (3) (a) और (d)
- (4) केवल (d)

[Question ID = 58][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q58]

1. 1 [Option ID = 229]
2. 2 [Option ID = 230]
3. 3 [Option ID = 231]

- 14) According to National Curriculum Framework, 2005, school mathematics must take place in a situation where children learn to 'Enjoy Mathematics'. This principle is based on the premise that

- (1) children must enjoy solving textbook problems.
- (2) children must enjoy solving mathematical puzzles.
- (3) mathematics can be both used and enjoyed life-long.
- (4) mathematics assessment can be enjoyable.

राष्ट्रीय पाठ्यचर्या रूपरेखा, 2005 के अनुसार, स्कूली गणित उन परिस्थितियों में होना चाहिए जहाँ बच्चे 'गणित में आनंद' लेना सीखें। यह सिद्धांत इस आधार-वाक्य पर आधारित है कि

- (1) बच्चे को पाठ्यपुस्तक की समस्याओं को हल करने में आनंद आना चाहिए।
- (2) बच्चों को गणितीय पहेलियों को हल करने में आनंद आना चाहिए।
- (3) गणित का जीवन भर उपयोग और आनंद दोनों लिया जा सकता है।
- (4) गणित में आकलन आनंददायक हो सकता है।

[Question ID = 59][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q59]

- 1. 1 [Option ID = 233]
- 2. 2 [Option ID = 234]
- 3. 3 [Option ID = 235]
- 4. 4 [Option ID = 236]

- 15) Pedagogical content knowledge of a mathematics teacher includes

- (a) use of activity based methods of teaching
- (b) use of various types of tests and assessment strategies
- (c) knowing the names of different books on mathematics
- (d) subject specific knowledge

Choose the correct option :

- (1) Only (a)
- (2) (b) and (c)
- (3) Only (c)
- (4) (a), (b) and (d)

गणित के शिक्षक के शिक्षाशास्त्रीय विषय-वस्तु ज्ञान में सम्मिलित है

- (a) शिक्षण के लिए क्रियाकलापों पर आधारित विधियों का उपयोग करना
- (b) विभिन्न प्रकार की परीक्षाओं और आकलन युक्तियों का उपयोग करना
- (c) भिन्न-भिन्न गणित की पुस्तकों के नाम पता होना
- (d) विषय विशिष्ट जानकारी होना

सही विकल्प का चयन कीजिए :

- (1) केवल (a)
- (2) (b) और (c)
- (3) केवल (c)
- (4) (a), (b) और (d)

[Question ID = 60][Question Description = CTET_P1_PART_2_MATHS_SET_117_Q60]

- 1. 1 [Option ID = 237]
- 2. 2 [Option ID = 238]
- 3. 3 [Option ID = 239]
- 4. 4 [Option ID = 240]

Topic:- EVS_Q61-75_P1_CTET

1) Select from the following, the responsibilities which are assigned to a group leader in mountaineering :

- A. Help others in carrying their bags
- B. Keep yourself at the front and let the group follow you
- C. Find a good place to stop for rest and arrange food for the group
- D. Ask those to stay back who cannot climb properly
- E. Look after those who are not well

- (1) A, B, C and E
- (2) A, C and E
- (3) A, C, D and E
- (4) A, B, D and E

निम्नलिखित में से पर्वतारोहण के ग्रुप लीडर को निभाने के लिए दी जाने वाली ज़िम्मेदारियों को चुनिए :

- A. बाकी सदस्यों की सामान उठाने में सहायता करना
- B. अपने ग्रुप में सबसे आगे रहना और अन्य सदस्यों को अपने पीछे चलाना
- C. विश्राम के लिए अच्छा स्थान ढूँढना और भोजन की व्यवस्था करना
- D. जो उचित प्रकार से नहीं चढ़ सकते हों उन्हें रुकने के लिए कहना
- E. जो साथी बीमार हों उनका ध्यान रखना

(1) A, B, C और E

(2) A, C और E

(3) A, C, D और E

(4) A, B, D और E

[Question ID = 61][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q61]

- 1. 1 [Option ID = 241]
- 2. 2 [Option ID = 242]
- 3. 3 [Option ID = 243]
- 4. 4 [Option ID = 244]

2) In the textbook of class V a map of Golconda Fort is printed. The scale of the map is printed on right bottom of the map which is given below :

Scale 1 cm = 110 metre

A student measured on this map, the distance between Fateh Darwaza and the Jamali Darwaza as 9.8 cm. On the basis of this measurement the actual distance between the two places must be

- (1) 1078 centimetre
- (2) 107.8 metre
- (3) 1.078 kilometre
- (4) 10.78 kilometre

कक्षा V की पाठ्य-पुस्तक में गोलकोण्डा के किले का मानचित्र छपा है। इस मानचित्र के निचले दाहिने भाग पर एक पैमाना दिया गया है जो नीचे दिए गए है :

पैमाना 1 सेन्टीमीटर = 110 मीटर

किसी छात्र ने इस मानचित्र पर फतेह दरवाजा और जमाली दरवाजा के बीच की दूरी 9.8 सेन्टीमीटर मापी। इस माप के आधार पर इन दोनों स्थानों के बीच की वास्तविक दूरी होनी चाहिए

- (1) 1078 सेन्टीमीटर
- (2) 107.8 मीटर
- (3) 1.078 किलोमीटर
- (4) 10.78 किलोमीटर

[Question ID = 62][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q62]

1. 1 [Option ID = 245]
2. 2 [Option ID = 246]
3. 3 [Option ID = 247]
4. 4 [Option ID = 248]

3) Select the correct statement from the following :

- (1) Goa and Puducherry both are on the Arabian Sea Coast.
- (2) Goa and Puducherry both are on the Coast of Bay of Bengal.
- (3) Goa is on the Coast of Bay of Bengal whereas Puducherry is on the Arabian Sea Coast.
- (4) Puducherry is on the Coast of Bay of Bengal whereas Goa is on the Arabian Sea Coast.

निम्नलिखित में से सही कथन चुनिए :

- (1) गोआ और पुदुचेरी दोनों अरब सागर के तटवर्ती हैं।
- (2) गोआ और पुदुचेरी दोनों बंगाल की खाड़ी के तटवर्ती हैं।
- (3) गोआ बंगाल की खाड़ी का तटवर्ती है जबकि पुदुचेरी अरब सागर का तटवर्ती है।
- (4) पुदुचेरी बंगाल की खाड़ी का तटवर्ती है जबकि गोआ अरब सागर का तटवर्ती है।

[Question ID = 63][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q63]

1. 1 [Option ID = 249]
2. 2 [Option ID = 250]
3. 3 [Option ID = 251]
4. 4 [Option ID = 252]

4) Identify the common misconception regarding 'gender issues' :

- (1) It is not related to the sex of the person.
- (2) It is related to women's issues.
- (3) It is a social construct.
- (4) It is dynamic in nature.

'लिंग संबंधी विषयों' से संबंधित गलत धारणा की पहचान कीजिए :

- (1) यह व्यक्ति के लिंग से संबंधित नहीं है।
- (2) यह महिलाओं के विषयों से संबंधित है।
- (3) यह एक सामाजिक ढाँचा है।
- (4) यह प्रकृति में गतिशील है।

[Question ID = 64][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q64]

1. 1 [Option ID = 253]
2. 2 [Option ID = 254]
3. 3 [Option ID = 255]
4. 4 [Option ID = 256]

5) Amongst the following, which group of states of India have oil fields ?

- (1) Assam, Gujarat, Maharashtra, Andhra Pradesh
- (2) Uttar Pradesh, Gujarat, Maharashtra, Andhra Pradesh
- (3) Arunachal Pradesh, Uttar Pradesh, Gujarat, Assam
- (4) Tamil Nadu, Gujarat, Maharashtra, Andhra Pradesh

निम्नलिखित में से, भारत के राज्यों के किस समूह में तेल क्षेत्र हैं ?

- (1) असम, गुजरात, महाराष्ट्र, आंध्र प्रदेश
- (2) उत्तर प्रदेश, गुजरात, महाराष्ट्र, आंध्र प्रदेश
- (3) अरुणाचल प्रदेश, उत्तर प्रदेश, गुजरात, असम
- (4) तमिलनाडु, गुजरात, महाराष्ट्र, आंध्र प्रदेश

[Question ID = 65][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q65]

- 1. 1 [Option ID = 257]
- 2. 2 [Option ID = 258]
- 3. 3 [Option ID = 259]
- 4. 4 [Option ID = 260]

6) Consider the following statements/descriptions regarding the housing patterns :

- A. In Leh two floor houses are made with flat roof. Ground floor is for the animals and storing necessary items.
- B. In Himachal Pradesh houses are made on bamboo pillars
- C. In the villages of Rajasthan people live in mud houses with roof of thorny bushes
- D. In Srinagar (Jammu and Kashmir) most people live on houseboats.

The correct statements/descriptions is/are

- (1) Only A
- (2) Only D
- (3) B and C
- (4) A and C

घरों के विषय में निम्नलिखित कथनों/वर्णनों पर विचार कीजिए :

- A. लेह में दो मंजिले समतल छतों के मकान होते हैं। निचली मंजिल पर जानवरों और आवश्यक वस्तुओं को रखा जाता है।
 - B. हिमाचल प्रदेश में घर बाँस के खम्भों पर बनाए जाते हैं।
 - C. राजस्थान के गाँवों के लोग कंटीली झाड़ियों की छतों वाले मिट्टी के घरों में रहते हैं।
 - D. श्रीनगर (जम्मू और कश्मीर) के अधिकतर लोग हाउसबोटों में रहते हैं।
- सही कथन/वर्णन है/हैं

- (1) केवल A
- (2) केवल D
- (3) B और C
- (4) A और C

[Question ID = 66][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q66]

- 1. 1 [Option ID = 261]
- 2. 2 [Option ID = 262]
- 3. 3 [Option ID = 263]
- 4. 4 [Option ID = 264]

7) The first Indian woman to win a medal in weightlifting at the 2000 Summer Olympics is :

- (1) Bachendri Pal
- (2) Afsana Mansuri
- (3) Sunita Williams
- (4) Karnam Malleswari

ग्रीष्म ओलम्पिक्स 2000 में वेटलिफ्टिंग के खेल में मेडल जीतने वाली प्रथम भारतीय महिला है :

- (1) बछेन्द्री पाल
- (2) अफसाना मंसूरी
- (3) सुनीता विलियम्स
- (4) कर्णम मल्लेश्वरी

[Question ID = 67][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q67]

- 1. 1 [Option ID = 265]
- 2. 2 [Option ID = 266]
- 3. 3 [Option ID = 267]
- 4. 4 [Option ID = 268]

8) Consider the following statements about bronze :

- A. Tribal people have been using bronze since thousands of years.
- B. The colour of bronze is shining yellow.
- C. Bronze is made by melting a mixture of copper and zinc.
- D. The elements (metals) used in making bronze are obtained from deep mines.

The correct statements are

- (1) A and B
- (2) C and D
- (3) A and D
- (4) B and C

ब्रॉन्ज (काँसा) के विषय में निम्नलिखित कथनों पर विचार कीजिए :

- A. आदिवासी लोग हजारों साल पहले से ब्रॉन्ज का उपयोग करते रहे हैं।
- B. ब्रॉन्ज का रंग चमकीला पीला होता है।
- C. ब्रॉन्ज को कॉपर (ताँबे) और ज़िंक के मिश्रण को पिघलाकर बनाया जाता है।
- D. ब्रॉन्ज को बनाने में उपयोग किए जाने वाले तत्व (धातु) गहरी खानों से प्राप्त किए जाते हैं।

सही कथन हैं

- (1) A और B
- (2) C और D
- (3) A और D
- (4) B और C

[Question ID = 68][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q68]

- 1. 1 [Option ID = 269]
- 2. 2 [Option ID = 270]
- 3. 3 [Option ID = 271]
- 4. 4 [Option ID = 272]

9) Which of the following statement is true with respect to family ?

- (1) A family must consist of only biologically related persons.
- (2) Adopted children cannot be called family members.
- (3) Children living with only one parent cannot be called a family.
- (4) An ideal family can mean different things to different people.

परिवार के संदर्भ में निम्नलिखित में से कौन-सा कथन सत्य है ?

- (1) एक परिवार में केवल रक्त संबंधित व्यक्ति हो सकते हैं।
- (2) दत्तक बच्चों को परिवार का सदस्य नहीं कहा जा सकता।
- (3) केवल एक अभिभावक के साथ रहने वाले बच्चे परिवार नहीं कहे जा सकते।
- (4) एक आदर्श परिवार का विभिन्न व्यक्तियों के लिए भिन्न अर्थ हो सकता है।

[Question ID = 69][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q69]

1. 1 [Option ID = 273]
2. 2 [Option ID = 274]
3. 3 [Option ID = 275]
4. 4 [Option ID = 276]

10) Seasonal movement of people in search of new pastures is called :

- (1) Displacement
- (2) Transhumance
- (3) Migration
- (4) Nomads

नए काम की तलाश में लोगों का मौसमी आवागमन कहलाता है :

- (1) विस्थापन
- (2) ऋतु-प्रवास
- (3) आप्रवास
- (4) खानाबदोशी

[Question ID = 70][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q70]

1. 1 [Option ID = 277]
2. 2 [Option ID = 278]
3. 3 [Option ID = 279]
4. 4 [Option ID = 280]

11) Solve the following riddle :

"My claws are pink, feathers grey
Guter Goon-Gutar Goon I go on all day
In houses I make my home
Just tell how I am known."
The solution is

- (1) Dove
- (2) Koel
- (3) Pigeon
- (4) Barbet

निम्नलिखित पहेली को हल कीजिए :

“रंग सलेटी पंजे गुलाबी

गुटर-गूँ, गुटर-गूँ, करता हूँ

दिन भर शोर मचाता हूँ

घरों में अपना घर बनाता हूँ

बोलो क्या कहलाता हूँ।”

इसका हल है

(1) फ़ाख़ता

(2) कोयल

(3) कबूतर

(4) वसन्त गौरी

[Question ID = 71][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q71]

1. 1 [Option ID = 281]

2. 2 [Option ID = 282]

3. 3 [Option ID = 283]

4. 4 [Option ID = 284]

12) Consider the following statements about honey bees and beehives :

A. There are only a few male honeybees in a beehive.

B. A beehive has only one queen bee that lays eggs.

C. Male bees are very important for making hives.

D. Male bees fly around flowers in search of nectar and the female bees collect nectar from flowers for honey.

The correct statements are

(1) A and B only

(2) A, B and C

(3) C and D only

(4) B, C and D

मधुमक्खियों और उनके छत्तों के विषय में निम्नलिखित कथनों पर विचार कीजिए :

- A. किसी शहद के छत्ते में केवल कुछ ही नर मधुमक्खियाँ होती हैं।
- B. किसी छत्ते में केवल एक रानी मक्खी होती है जो अण्डे देती है।
- C. छत्ते बनाने के लिए नर मधुमक्खियाँ बहुत महत्वपूर्ण होती हैं।
- D. नर मधुमक्खियाँ रस की खोज में फूलों के चारों ओर नाचती हैं और मादा मधुमक्खियाँ फूलों से शहद के लिए रस एकत्र करती हैं।

इनमें सही कथन हैं

- (1) केवल A और B
- (2) A, B और C
- (3) केवल C और D
- (4) B, C और D

[Question ID = 72][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q72]

- 1. 1 [Option ID = 285]
- 2. 2 [Option ID = 286]
- 3. 3 [Option ID = 287]
- 4. 4 [Option ID = 288]

13) Which of the following is **not** the objective of games and sports ?

- (1) Winning
- (2) Constructive social abilities
- (3) Mental alertness
- (4) Emotional maturity

निम्नलिखित में से कौन-सा खेल-कूद का लक्ष्य **नहीं** है ?

- (1) जीतना
- (2) संरचनात्मक सामाजिक क्षमताएँ
- (3) मानसिक सतर्कता
- (4) भावनात्मक परिपक्वता

[Question ID = 73][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q73]

- 1. 1 [Option ID = 289]
- 2. 2 [Option ID = 290]
- 3. 3 [Option ID = 291]
- 4. 4 [Option ID = 292]

14) The percentage of freshwater available on the Earth is :

- (1) 1.2%
- (2) 5.2%
- (3) 2.7%
- (4) 3.2%

पृथ्वी पर उपलब्ध ताज़े जल का प्रतिशत है :

(1) 1.2%

(2) 5.2%

(3) 2.7%

(4) 3.2%

[Question ID = 74][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q74]

1. 1 [Option ID = 293]

2. 2 [Option ID = 294]

3. 3 [Option ID = 295]

4. 4 [Option ID = 296]

15) Musical instruments '*Been*' and '*Tumba*' are made from dried :

(1) Gourd

(2) Pumpkin

(3) Jackfruit

(4) Artichoke

'बीन' तथा 'तुम्बा' जैसे वाद्य यंत्र किस सूखी चीज़ से बनाए जाते हैं ?

(1) लौकी

(2) कद्दू

(3) कटहल

(4) हाथीचक/वज्रांगी

[Question ID = 75][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q75]

1. 1 [Option ID = 297]

2. 2 [Option ID = 298]

3. 3 [Option ID = 299]

4. 4 [Option ID = 300]

Topic:- EVS_Q76-90_P1_CTET

1) Assessment as learning provides opportunities for

A. Self-reflection

B. Peer assessment

C. Summative assesment

D. Constructive feedback

(1) A and D

(2) A, B and D

(3) B, C and D

(4) A, B and C

सीखने के रूप में आकलन के लिए अवसर प्रदान करता है

- A. आत्म-प्रतिबिंब
- B. सहकर्मी आकलन
- C. योगात्मक आकलन
- D. रचनात्मक प्रतिपुष्टि

(1) A और D

(2) A, B और D

(3) B, C और D

(4) A, B और C

[Question ID = 76][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q76]

- 1. 1 [Option ID = 301]
- 2. 2 [Option ID = 302]
- 3. 3 [Option ID = 303]
- 4. 4 [Option ID = 304]

2) For class V students, the curriculum of EVS should include contexts related to

- (1) self
- (2) home
- (3) school
- (4) neighbourhood and the community at large

कक्षा V के छात्रों के लिए, ई.वी.एस. के पाठ्यचर्या में संबंधित संदर्भ शामिल होने चाहिए

- (1) खुद
- (2) घर
- (3) स्कूल
- (4) पड़ोस और बड़े पैमाने पर समुदाय

[Question ID = 77][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q77]

- 1. 1 [Option ID = 305]
- 2. 2 [Option ID = 306]
- 3. 3 [Option ID = 307]
- 4. 4 [Option ID = 308]

3) An assessment tool which collects not just the best but all kinds of a child's work or activities done over a period of time is

- (1) Portfolio
- (2) Anecdotal record
- (3) Rubrics
- (4) Cumulative record

एक आकलन उपकरण जो न केवल सर्वोत्तम बल्कि बच्चे के सभी प्रकार के कार्यों या समय की अवधि में की गई गतिविधियों को एकत्र करता है, वह है

- (1) पोर्टफोलियो
- (2) उपाख्यानात्मक रिकॉर्ड
- (3) रुब्रिक
- (4) संचयी रिकॉर्ड

[Question ID = 78][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q78]

- 1. 1 [Option ID = 309]
- 2. 2 [Option ID = 310]
- 3. 3 [Option ID = 311]
- 4. 4 [Option ID = 312]

4) EVS is visualized as an integrated subject because

- (1) it draws insights from the sciences, social sciences, and environmental education.
- (2) it involves students, teachers and parents in the study of EVS.
- (3) it integrates community in the learning of EVS.
- (4) it integrates activities, experiments and discussions into the learning of EVS.

ई.वी.एस. को एक एकीकृत विषय के रूप में देखा जाता है क्योंकि

- (1) यह विज्ञान, सामाजिक विज्ञान और पर्यावरण शिक्षा से अंतर्दृष्टि प्राप्त करता है।
- (2) इसमें ई.वी.एस. के अध्ययन में छात्रों, शिक्षकों और अभिभावकों को शामिल किया गया है।
- (3) यह समुदाय को ई.वी.एस. सीखने में एकीकृत करता है।
- (4) यह गतिविधियों, प्रयोगों और चर्चाओं को ई.वी.एस. की शिक्षा में एकीकृत करता है।

[Question ID = 79][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q79]

- 1. 1 [Option ID = 313]
- 2. 2 [Option ID = 314]
- 3. 3 [Option ID = 315]
- 4. 4 [Option ID = 316]

5) Which of the following should become the major medium in the process of learning EVS ?

- (1) Teachers
- (2) Students
- (3) Environment
- (4) Parents

ई.वी.एस. सीखने की प्रक्रिया में निम्नलिखित में से कौन-सा सबसे प्रमुख माध्यम बनना चाहिए ?

- (1) शिक्षक
- (2) छात्र
- (3) पर्यावरण
- (4) माता-पिता

[Question ID = 80][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q80]

- 1. 1 [Option ID = 317]
- 2. 2 [Option ID = 318]
- 3. 3 [Option ID = 319]
- 4. 4 [Option ID = 320]

6) The most appropriate rationale for introducing Environmental Studies (EVS) at the primary level is to

- (1) appreciate the importance of the environment in a holistic manner not only for human survival but all life forms on Earth.
- (2) appreciate the importance of the environment.
- (3) study the environment to solve various problems related to pollution.
- (4) engage the child in exploratory activities related to the environment.

प्राथमिक स्तर पर पर्यावरण अध्ययन (ई.वी.एस.) शुरू करने के लिए सबसे उपयुक्त तर्क है

- (1) न केवल मानव अस्तित्व बल्कि पृथ्वी पर सभी जीवन रूपों सहित पर्यावरण के महत्त्व को समग्र रूप से समझने के लिए सराहना करें।
- (2) पर्यावरण के महत्त्व की सराहना करें।
- (3) विभिन्न प्रदूषण समस्याओं को हल करने के लिए पर्यावरण का अध्ययन करें।
- (4) पर्यावरण में संबंधित खोजपूर्ण गतिविधियों में बच्चे को शामिल करें।

[Question ID = 81][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q81]

- 1. 1 [Option ID = 321]
- 2. 2 [Option ID = 322]
- 3. 3 [Option ID = 323]
- 4. 4 [Option ID = 324]

7) After teaching the theme 'plants', Meena conducted a field visit of students to the park. This would support the students to

- (1) memorize the theme.
- (2) recognise the plants in the park.
- (3) correlate classroom learning to real-life situations.
- (4) have fun in the park.

थीम 'पौधों' को पढ़ाने के बाद, मीना ने विद्यार्थियों के लिए पार्क के भ्रमण का संचालन किया। इससे विद्यार्थियों को

- (1) थीम याद रखने में मदद मिलेगी।
- (2) पार्क में पौधों को पहचानने में मदद मिलेगी।
- (3) कक्षा के अधिगम को वास्तविक जीवन की स्थितियों से सह-संबद्ध करने में मदद मिलेगी।
- (4) पार्क में मस्ती करने में मदद मिलेगी।

[Question ID = 82][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q82]

1. 1 [Option ID = 325]
2. 2 [Option ID = 326]
3. 3 [Option ID = 327]
4. 4 [Option ID = 328]

8) While doing a map reading activity, Jayanti asked her friend, "Why is our village divided from neighbouring town by lines on the map ? When I go to sell vegetables to the town with my father, I do not see any such lines." What is Jayanti doing ?

- A. Relating a real-life experience with the classroom activities.
- B. Applying higher order thinking to classroom activity.
- C. Expressing a natural curiosity about her environment.
- D. Reflecting upon an observation and applying logic.

- (1) A and B
- (2) B and C
- (3) C and D
- (4) B and D

मानचित्र पठन गतिविधि के दौरान, जयंति अपने मित्र से कहती है, "नक्शे पर हमारा गाँव पड़ोस के शहर से रेखा द्वारा विभाजित क्यों है ? जब मैं पिताजी के साथ सब्जियाँ बेचने शहर जाती हूँ, तो मुझे ऐसी रेखाएँ नहीं दिखतीं।" जयंति क्या कर रही है ?

- A. वास्तविक जीवन अनुभव को कक्षाकक्ष गतिविधि से संबंधित करना।
- B. कक्षाकक्ष गतिविधि पर उच्च स्तरीय चिंतन का प्रयोग।
- C. अपने परिवेश के प्रति स्वाभाविक जिज्ञासा की अभिव्यक्ति।
- D. अवलोकन पर चिंतन कर, तर्क का प्रयोग करना।

- (1) A और B
- (2) B और C
- (3) C और D
- (4) B और D

[Question ID = 83][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q83]

1. 1 [Option ID = 329]
2. 2 [Option ID = 330]
3. 3 [Option ID = 331]

- 9) Durga tells Rani, "On Purnima (full moon night), Moon is round like chapati made by Ma." Kabir says, "No, it is like the puri fried in oil." Ranveer says, "No. You both are wrong, it is a football kicked by me in the sky." The explanation given by children indicates the development of which of the following objective :

- (1) Cognitive
- (2) Affective
- (3) Psychomotor
- (4) Emotional

दुर्गा, रानी से कहती है, "पूर्णिमा पर चाँद, माँ की बनाई हुई रोटी जैसा गोल होता है।" कबीर कहता है, "नहीं, यह तेल में तली पूड़ी जैसा होता है।" रणवीर कहता है, "नहीं, तुम दोनों गलत हो, यह तो मैंने आकाश में फुटबाल उछाली है।" इन बच्चों द्वारा की गई व्याख्या निम्नलिखित में से किस उद्देश्य के विकास को सूचित करती है ?

- (1) संज्ञानात्मक
- (2) भावात्मक
- (3) मनोप्रेरणा
- (4) संवेगात्मक

[Question ID = 84][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q84]

- 1. 1 [Option ID = 333]
- 2. 2 [Option ID = 334]
- 3. 3 [Option ID = 335]
- 4. 4 [Option ID = 336]

- 10) Which of the following term best defines the nature of EVS ?

- (1) Permanent
- (2) Unidirectional
- (3) Objective
- (4) Experiential

पर्यावरण अध्ययन की प्रकृति को निम्नलिखित में से कौन-सा पद सबसे उपयुक्त रूप से परिभाषित करता है ?

- (1) स्थायी
- (2) एक-दिशा विषयक
- (3) वस्तुनिष्ठ
- (4) अनुभवजन्य

[Question ID = 85][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q85]

- 1. 1 [Option ID = 337]
- 2. 2 [Option ID = 338]
- 3. 3 [Option ID = 339]
- 4. 4 [Option ID = 340]

11) Jaya was very hungry today, she finished eating her tiffin and was satisfied. Her teacher brought packets of sweets for distribution since today was the Foundation day of school. As soon as Jaya saw sweets, her mouth watered. Which of the following term is the correct description of this process ?

- (1) Conditioned response
- (2) Unconditioned response
- (3) Conditioned stimulus
- (4) Unconditioned stimulus

जया को आज बहुत भूख लगी थी । उसने अपना टिफिन खत्म किया और उसका पेट भर गया । उसके शिक्षक आज मिठाई के पैकेट बाँटने के लिए लाए थे क्योंकि आज स्कूल का स्थापना दिवस था । जैसे ही जया ने मिठाई देखी, उसके मुँह में पानी आ गया । निम्नलिखित में से कौन-सा पद इस प्रक्रिया का सही वर्णन करता है ?

- (1) अनुकूलित प्रतिक्रिया
- (2) अनानुकूलित प्रतिक्रिया
- (3) अनुकूलित उद्दीपन
- (4) अनानुकूलित उद्दीपन

[Question ID = 86][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q86]

- 1. 1 [Option ID = 341]
- 2. 2 [Option ID = 342]
- 3. 3 [Option ID = 343]
- 4. 4 [Option ID = 344]

12) In the chapter, "The Plant Fairy" of EVS Class III, in didi's play, children had to touch the plant on the basis of given characteristics.

Which of the following objective is most suitable for organising this game ?

- A. Identification of child capable of identifying most correct plants.
- B. To acquaint students with the characteristics of plants around them through play.
- C. To develop the feeling of joy and group cohesiveness through games among children.
- D. To develop an interest towards learning through the feeling of competition among students.

- (1) A and B
- (2) B and C
- (3) C and D
- (4) D and A

पर्यावरण अध्ययन की कक्षा III के पाठ "पौधों की परी" में दीदी के खेल में बच्चों को पौधों की बताई गई विशेषताओं के आधार पर छूकर बताना था।

निम्नलिखित में से कौन-से उद्देश्य इस खेल को आयोजित करने हेतु सर्वाधिक उपयुक्त हैं ?

- A. सबसे अधिक पौधों की सही पहचान करने वाले बच्चे की पहचान।
- B. बच्चों को खेल-खेल में अपने परिवेश में उपस्थित पौधों की विशेषताओं से अवगत कराना।
- C. बच्चों में खेल द्वारा आनंद एवं सामूहिकता की भावना का विकास करना।
- D. बच्चों में प्रतिस्पर्धा की भावना द्वारा सीखने के प्रति रुचि विकसित करना।

(1) A और B

(2) B और C

(3) C और D

(4) D और A

[Question ID = 87][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q87]

- 1. 1 [Option ID = 345]
- 2. 2 [Option ID = 346]
- 3. 3 [Option ID = 347]
- 4. 4 [Option ID = 348]

13) Choose the correct statements :

- A. NCF 2005 prescribes teaching of EVS from class I to III.
- B. For Class I and II, no textbook is presented in order to provide contextual learning environment to students.
- C. For classes I and II, EVS is taught through Science and Social Science.
- D. EVS is a subject taught to classes IV and V only.

(1) A and B

(2) Only A

(3) Only B

(4) C and D

सही कथन / कथनों को चुनिए :

- A. एन.सी.एफ. 2005 कक्षा I से III तक ई.वी.एस. के शिक्षण को निर्धारित करता है।
- B. कक्षा I और II के लिए कोई पाठ्यपुस्तक निर्धारित नहीं की गई है जिससे कि विद्यार्थियों को संदर्भित अधिगम वातावरण दिया जा सके।
- C. कक्षा I और II में, ई.वी.एस., विज्ञान एवं सामाजिक ज्ञान के द्वारा पढ़ाई जाती है।
- D. ई.वी.एस. वह विषय है जो केवल IV और V कक्षाओं को पढ़ाया जाता है।

(1) A और B

(2) केवल A

(3) केवल B

(4) C और D

[Question ID = 88][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q88]

- 1. 1 [Option ID = 349]
- 2. 2 [Option ID = 350]
- 3. 3 [Option ID = 351]
- 4. 4 [Option ID = 352]

14) The concept of mapping begins through a basic two-dimensional representation of classroom in

(1) Class III

(2) Class IV

(3) Class V

(4) Class I and II

कक्षाकक्ष में मूल द्विविमीय निरूपण द्वारा संप्रत्यय का मानचित्रण _____ में आरंभ होता है।

(1) कक्षा III

(2) कक्षा IV

(3) कक्षा V

(4) कक्षा I और II

[Question ID = 89][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q89]

- 1. 1 [Option ID = 353]
- 2. 2 [Option ID = 354]
- 3. 3 [Option ID = 355]
- 4. 4 [Option ID = 356]

- 15) 'Plants' & 'Animals' have consciously been included under the theme of 'Family and Friends' to
- A. highlight how humans share a close relationship with them.
 - B. provide a holistic and integrated scientific and social perspective to them.
 - C. locate them in a social and cultural context.
 - D. enable learners to make distinction between plants and animals.

(1) A, B and C

(2) A, B and D

(3) B, C and D

(4) Only A

विषय 'परिवार एवं मित्र' में 'पौधों' एवं 'जीवों' को जानते-बूझते सम्मिलित किया गया है, जिससे कि

- A. इस पर विशेष बल दिया जा सके कि मानव का उनके साथ कैसा प्रगाढ़ संबंध है।
- B. उन्हें एक समग्र एवं समाकलित वैज्ञानिक और सामाजिक परिप्रेक्ष्य प्रदान किया जा सके।
- C. उन्हें सामाजिक एवं सांस्कृतिक संदर्भ में अवस्थित किया जा सके।
- D. विद्यार्थियों को पौधों और जीवों में विभेदन करने की योग्यता दी जा सके।

(1) A, B और C

(2) A, B और D

(3) B, C और D

(4) केवल A

[Question ID = 90][Question Description = CTET_P1_PART_3_EVS_SET_117_Q90]

- 1. 1 [Option ID = 357]
- 2. 2 [Option ID = 358]
- 3. 3 [Option ID = 359]
- 4. 4 [Option ID = 360]

Topic:- HIN_Q91-99_L1_P1_CTET

- 1) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

अध्यापक विद्यार्थियों को कौन-सी प्रक्रिया समझा रहे थे ?

- (1) जोड़ की प्रक्रिया
- (2) घटा की प्रक्रिया
- (3) भाग करने की प्रक्रिया
- (4) गुणा करने की प्रक्रिया

[Question ID = 121][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q91]

- 1. 1 [Option ID = 481]
- 2. 2 [Option ID = 482]
- 3. 3 [Option ID = 483]
- 4. 4 [Option ID = 484]

- 2) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

इस गद्यांश में भारत के किस क्षेत्र के विद्यालय का प्रसंग है ?

- (1) उत्तर भारत
- (2) दक्षिण भारत
- (3) पूर्वी भारत
- (4) पश्चिमी भारत

[Question ID = 122][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q92]

- 1. 1 [Option ID = 485]
- 2. 2 [Option ID = 486]
- 3. 3 [Option ID = 487]
- 4. 4 [Option ID = 488]

- 3) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

गद्यांश के आधार पर रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए ।

"अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में _____ किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।"

- (1) विभाजित
- (2) वर्गीकृत
- (3) विकसित
- (4) वर्णित

[Question ID = 123][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q93]

1. 1 [Option ID = 489]
2. 2 [Option ID = 490]
3. 3 [Option ID = 491]
4. 4 [Option ID = 492]

- 4) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

छात्र का प्रश्न सुनकर अध्यापक की क्या प्रतिक्रिया थी ?

- (1) अध्यापक बहुत प्रसन्न हुए ।
- (2) अध्यापक बहुत निराश हुए ।
- (3) अध्यापक कुछ विचलित से हुए ।
- (4) अध्यापक कुछ क्रोधित से हुए ।

[Question ID = 124][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q94]

1. 1 [Option ID = 493]
2. 2 [Option ID = 494]
3. 3 [Option ID = 495]
4. 4 [Option ID = 496]

- 5) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

अध्यापक ने विद्यार्थी को क्या उत्तर दिया ?

- (1) "शून्य जैसी कोई अवधारणा नहीं है ।"
- (2) "शून्य का कोई मान नहीं होता है ।"
- (3) "शून्य का शून्य से विभाजन हो सकता है ।"
- (4) "शून्य को गिनती में नहीं रखा सकता ।"

[Question ID = 125][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q95]

1. 1 [Option ID = 497]
2. 2 [Option ID = 498]
3. 3 [Option ID = 499]
4. 4 [Option ID = 500]

- 6) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

छात्र को अध्यापक से प्रश्न पूछने की आवश्यकता हुई, क्योंकि

- (1) छात्र को प्रश्न करने की आदत थी ।
- (2) छात्र को अध्यापक की बात समझ नहीं आ रही थी ।
- (3) अध्यापक ने छात्र को प्रश्न करने के लिए प्रोत्साहित किया था ।
- (4) छात्र को अध्यापक के बताए सूत्र में गलती नज़र आई थी ।

[Question ID = 126][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q96]

1. 1 [Option ID = 501]
2. 2 [Option ID = 502]
3. 3 [Option ID = 503]
4. 4 [Option ID = 504]

7) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

निम्नलिखित में से कौन-सा शब्द भिन्न है ?

- (1) सर्वश्रेष्ठ
- (2) विद्यार्थी
- (3) मेधावी
- (4) असाधारण

[Question ID = 127][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q97]

- 1. 1 [Option ID = 505]
- 2. 2 [Option ID = 506]
- 3. 3 [Option ID = 507]
- 4. 4 [Option ID = 508]

- 8) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

'विद्यालय' का संधि-विच्छेद है

(1) विद्या + आलय

(2) विद्य + आलय

(3) विद्या + अलय

(4) विद्य + अलय

[Question ID = 128][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q98]

1. 1 [Option ID = 509]
2. 2 [Option ID = 510]
3. 3 [Option ID = 511]
4. 4 [Option ID = 512]

- 9) **निर्देश :** निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

बात बीसवीं सदी की शुरुआत की है । दक्षिण भारत के एक विद्यालय में गणित की कक्षा चल रही थी । अध्यापक विद्यार्थियों को भाग देने की विधि समझा रहे थे । अध्यापक ने बताया, 'अगर चार आमों को चार बालकों में बाँटा जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा । इसी तरह से अगर दस आमों को दस व्यक्तियों में विभाजित किया जाए तो प्रत्येक को एक आम मिलेगा ।' आगे वह बोले, 'अगर किसी संख्या का उसी संख्या से भाग किया जाए तो भागफल हमेशा एक ही होता है ।' कक्षा के एक मेधावी छात्र को इस सूत्र की गलती समझ में आ गई । उसने पूछा, "महोदय, अगर शून्य आमों को शून्य व्यक्तियों में बाँटा जाए, तो क्या प्रत्येक को एक आम मिलेगा ?" इस असाधारण प्रश्न को सुनते ही अध्यापक कुछ विचलित से हुए । वे डाँटकर बोले, "शून्य का कोई मान नहीं होता ।" पर विद्यार्थी ने आत्मविश्वास के साथ कहा, "महोदय शून्य का मान होता है । अगर दो के दायीं ओर हम एक शून्य रख दें तो 20 हो जाता है । इसी में एक और शून्य बढ़ा दें तो 200 हो जाता है । यह विद्यार्थी आधुनिक युग में भारत का सर्वश्रेष्ठ गणितज्ञ कहलाया ।"

'आत्मविश्वास' का समास विग्रह है

- (1) आत्मा और विश्वास
- (2) आत्म से विश्वास
- (3) आत्म का विश्वास
- (4) आत्म पर विश्वास

[Question ID = 129][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q99]

1. 1 [Option ID = 513]
2. 2 [Option ID = 514]
3. 3 [Option ID = 515]
4. 4 [Option ID = 516]

Topic:- HIN_Q100-105_L1_P1_CTET

1) **निर्देश :** निम्नलिखित काव्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

यथा समय मुकुलित हों

यथा समय पुष्पित हों

यथा समय फल दें

आम और जामुन, लीची और कटहल !

तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

मैं ही न दे पाऊँ –

परिणत प्रजा का अपना फल !

यह कैसे होगा ?

यह क्यों कर होगा ?

सलिल को सुधा बनाएँ तटबंध

धरा को मुदित करें नियंत्रित नदियाँ

तो फिर मैं ही रहूँ निर्बंध !

मैं ही रहूँ अनियंत्रित !

काव्यांश में किन फलों के पुष्पित होने की बात हुई है ?

(1) आम, लीची, पपीता

(2) आम, शहतूत, कटहल

(3) आम, जामुन, लीची

(4) आम, कटहल, सेब

[Question ID = 130][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q100]

1. 1 [Option ID = 517]

2. 2 [Option ID = 518]

3. 3 [Option ID = 519]

4. 4 [Option ID = 520]

2) **निर्देश :** निम्नलिखित काव्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

यथा समय मुकुलित हों

यथा समय पुष्पित हों

यथा समय फल दें

आम और जामुन, लीची और कटहल !

तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

मैं ही न दे पाऊँ –

परिणत प्रजा का अपना फल !

यह कैसे होगा ?

यह क्यों कर होगा ?

सलिल को सुधा बनाएँ तटबंध

धरा को मुदित करें नियंत्रित नदियाँ

तो फिर मैं ही रहूँ निर्वंध !

मैं ही रहूँ अनियंत्रित !

कवि द्वारा स्वयं किस फल को देने की बात की गई है ?

(1) योमक्षेम का फल

(2) भावनाओं का फल

(3) आशाओं का फल

(4) बुद्धि और प्रतिभा का फल

[Question ID = 131][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q101]

1. 1 [Option ID = 521]

2. 2 [Option ID = 522]

3. 3 [Option ID = 523]

4. 4 [Option ID = 524]

3) **निर्देश :** निम्नलिखित काव्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए।

यथा समय मुकुलित हों

यथा समय पुष्पित हों

यथा समय फल दें

आम और जामुन, लीची और कटहल !

तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

मैं ही न दे पाऊँ –

परिणत प्रजा का अपना फल !

यह कैसे होगा ?

यह क्यों कर होगा ?

सलिल को सुधा बनाएँ तटबंध

धरा को मुदित करें नियंत्रित नदियाँ

तो फिर मैं ही रहूँ निर्वंध !

मैं ही रहूँ अनियंत्रित !

किन पंक्तियों के माध्यम से कवि के आश्चर्य भाव का पता चलता है ?

(1) यह क्यों कर होगा ?

(2) यथा समय पुष्पित हों

(3) मैं ही न दे पाऊँ –

(4) तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

[Question ID = 132][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q102]

1. 1 [Option ID = 525]

2. 2 [Option ID = 526]

3. 3 [Option ID = 527]

4. 4 [Option ID = 528]

4) **निर्देश :** निम्नलिखित काव्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

यथा समय मुकुलित हों

यथा समय पुष्पित हों

यथा समय फल दें

आम और जामुन, लीची और कटहल !

तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

मैं ही न दे पाऊँ –

परिणत प्रजा का अपना फल !

यह कैसे होगा ?

यह क्यों कर होगा ?

सलिल को सुधा बनाएँ तटबंध

धरा को मुदित करें नियंत्रित नदियाँ

तो फिर मैं ही रहूँ निर्वंध !

मैं ही रहूँ अनियंत्रित !

पृथ्वी को आनंदित करने में किसका योगदान है ?

(1) नदियों का

(2) मिट्टी का

(3) बुद्धि का

(4) मनुष्य का

[Question ID = 133][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q103]

1. 1 [Option ID = 529]

2. 2 [Option ID = 530]

3. 3 [Option ID = 531]

4. 4 [Option ID = 532]

5) **निर्देश :** निम्नलिखित काव्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए ।

यथा समय मुकुलित हों

यथा समय पुष्पित हों

यथा समय फल दें

आम और जामुन, लीची और कटहल !

तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

मैं ही न दे पाऊँ –

परिणत प्रजा का अपना फल !

यह कैसे होगा ?

यह क्यों कर होगा ?

सलिल को सुधा बनाएँ तटबंध

धरा को मुदित करें नियंत्रित नदियाँ

तो फिर मैं ही रहूँ निर्वंध !

मैं ही रहूँ अनियंत्रित !

किन पंक्तियों में सृजन का भाव झलकता है ?

(1) आम और जामुन, लीची और कटहल !

(2) तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

(3) यथा समय पुष्पित हों

(4) यह कैसे होगा ?

[Question ID = 134][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q104]

1. 1 [Option ID = 533]

2. 2 [Option ID = 534]

3. 3 [Option ID = 535]

4. 4 [Option ID = 536]

6) **निर्देश :** निम्नलिखित काव्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के सही/सबसे उपयुक्त उत्तर वाले विकल्प को चुनिए।

यथा समय मुकुलित हों

यथा समय पुष्पित हों

यथा समय फल दें

आम और जामुन, लीची और कटहल !

तो फिर मैं ही बाँझ रहूँ !

मैं ही न दे पाऊँ –

परिणत प्रजा का अपना फल !

यह कैसे होगा ?

यह क्यों कर होगा ?

सलिल को सुधा बनाएँ तटबंध

धरा को मुदित करें नियंत्रित नदियाँ

तो फिर मैं ही रहूँ निर्वंध !

मैं ही रहूँ अनियंत्रित !

‘यथा समय’ से तात्पर्य है

(1) समय के अनुसार

(2) समय के बाद

(3) अचानक

(4) समय से पहले

[Question ID = 135][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q105]

1. 1 [Option ID = 537]
2. 2 [Option ID = 538]
3. 3 [Option ID = 539]
4. 4 [Option ID = 540]

Topic:- HIN_Q106-120_L1_P1_CTET

1) भाषा के बारे में कौन-सा कथन सही है ?

(1) किसी बोली की कई भाषाएँ हो सकती हैं।

(2) बोली और भाषा एक ही हैं।

(3) एक भाषा की कई बोलियाँ हो सकती हैं।

(4) बोली और भाषा पारस्परिक रूप से बोधगम्य हैं।

[Question ID = 136][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q106]

1. 1 [Option ID = 541]
2. 2 [Option ID = 542]
3. 3 [Option ID = 543]
4. 4 [Option ID = 544]

2) 'निपुण' क्या है ?

- (1) यह विद्यालयी बच्चों के लिए शिक्षा का कार्यक्रम है।
- (2) यह विद्यालय के बहुत छोटे बच्चों में साक्षरता, पठन और संख्या ज्ञान समुन्नत करने का कार्यक्रम है।
- (3) यह विद्यालय के बहुत छोटे बच्चों में पठन और गणितीय कौशल विकसित करने का कार्यक्रम है।
- (4) यह विद्यालय के बहुत छोटे बच्चों में देशभक्ति विकसित करने का कार्यक्रम है।

[Question ID = 137][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q107]

- 1. 1 [Option ID = 545]
- 2. 2 [Option ID = 546]
- 3. 3 [Option ID = 547]
- 4. 4 [Option ID = 548]

3) निम्नलिखित में से किसे ग्राह्य कौशल कहेंगे ?

- (1) पठन और श्रवण
- (2) पठन और वाचन
- (3) लेखन और श्रवण
- (4) लेखन और वाचन

[Question ID = 138][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q108]

- 1. 1 [Option ID = 549]
- 2. 2 [Option ID = 550]
- 3. 3 [Option ID = 551]
- 4. 4 [Option ID = 552]

4) बहुभाषावाद क्या है ?

- (1) विद्यालय में बहुत सी भाषाओं का अध्यापन
- (2) कार्यालयी भाषा, सहकार्यालयी भाषा और अंग्रेजी का अध्यापन
- (3) विद्यालय में शिक्षार्थियों की भाषाओं का शिक्षण-अधिगम
- (4) विद्यालय के रचनात्मक वर्षों में कम-से-कम तीन भाषाओं का शिक्षण

[Question ID = 139][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q109]

- 1. 1 [Option ID = 553]
- 2. 2 [Option ID = 554]
- 3. 3 [Option ID = 555]
- 4. 4 [Option ID = 556]

5) कक्षा दो के एक अध्यापक ने अपने विद्यार्थियों से कहा कि वे शब्द संपदा सीखने के लिए अपने घर से पशु व वाहन वाले अपने खिलौने लेकर आएँ। भाषा शिक्षणशास्त्र की दृष्टि से ये खिलौने क्या हैं ?

- (1) शिक्षण सामग्री
- (2) वास्तविक सामग्री (रीयलिया)
- (3) वास्तविक वस्तुएँ
- (4) प्रदत्त कार्य

[Question ID = 140][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q110]

- 1. 1 [Option ID = 557]
- 2. 2 [Option ID = 558]
- 3. 3 [Option ID = 559]
- 4. 4 [Option ID = 560]

6) कक्षा तीन की एक बालिका शब्दों के प्रत्येक अक्षर की ध्वनि समझ लेती/पढ़ लेती है। वह क्या करने का प्रयास कर रही है ?

- (1) संकेत बनाना (एनकोडिंग)
- (2) संकेत खोलना (डिकोडिंग)
- (3) अर्थ निर्माण
- (4) अर्थ के लिए पठन

[Question ID = 141][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q111]

- 1. 1 [Option ID = 561]
- 2. 2 [Option ID = 562]
- 3. 3 [Option ID = 563]
- 4. 4 [Option ID = 564]

7) पहली कक्षा की अध्यापिका ने कक्षा की दीवारों पर इस तरह से जगह छोड़ी हुई है कि बच्चे कीरम काँटे (स्क्रिब्लिंग) बना सकें, चित्रकारी कर सकें। बच्चों की इन गतिविधियों को क्या कहेंगे ?

- (1) आरंभिक साक्षरता
- (2) हाथ-आँख समन्वयन
- (3) लेखन विकास
- (4) चित्रकारी सीखना

[Question ID = 142][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q112]

- 1. 1 [Option ID = 565]
- 2. 2 [Option ID = 566]
- 3. 3 [Option ID = 567]
- 4. 4 [Option ID = 568]

8) अधिगम के शुरुआती वर्षों में कौन-सा उद्देश्य तुकबंदियों और शिशुगीतों का **नहीं** है ?

- (1) भाषा विकास
- (2) मूल्य विकास
- (3) कल्पनाशीलता एवं अनुमान
- (4) व्याकरणिक क्षमता का विकास

[Question ID = 143][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q113]

- 1. 1 [Option ID = 569]
- 2. 2 [Option ID = 570]
- 3. 3 [Option ID = 571]
- 4. 4 [Option ID = 572]

9) 'डिस्लेक्सिया' से क्या आशय है ?

- (1) बच्चों में पठन विकार
- (2) संख्याएँ कैसे लिखी जाती हैं, यह समझने में समस्या का सामना करना
- (3) सूक्ष्म गत्यात्मक कौशलों के संचालन में समस्या
- (4) शिक्षार्थियों में एक समझ विकार

[Question ID = 144][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q114]

- 1. 1 [Option ID = 573]
- 2. 2 [Option ID = 574]
- 3. 3 [Option ID = 575]
- 4. 4 [Option ID = 576]

10) अश्विनी कक्षा पाँच में पढ़ता है। कक्षा तीन तक आते-आते उसे अपनी मातृभाषा में पठन कौशलों का विकास हो चुका था। अब वह अंग्रेजी भी अच्छी तरह से पढ़ने लगा है। अंग्रेजी पठन की उसकी योग्यता में क्या प्रतिबिम्बित हो रहा है ?

- (1) पठन निपुणता का विकास
- (2) दक्षता संवर्धन
- (3) पठन का कौशल
- (4) कौशल अन्तरण

[Question ID = 145][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q115]

- 1. 1 [Option ID = 577]
- 2. 2 [Option ID = 578]
- 3. 3 [Option ID = 579]
- 4. 4 [Option ID = 580]

11) एक अध्यापक विद्यालयी शिक्षा के बुनियादी वर्षों में बच्चों को भाषा की कक्षा में शब्द, शब्द-समूहों, शिशुगीत, तुकबंदियों और छोटी-छोटी कहानियों से परिचित करवाता है। वह भाषा अधिगम के किस उपागम का अनुसरण कर रहा है ?

(1) समग्र भाषा उपागम

(2) शब्द विधि

(3) स्वनिम उपागम

(4) समग्र वाक्य उपागम

[Question ID = 146][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q116]

1. 1 [Option ID = 581]

2. 2 [Option ID = 582]

3. 3 [Option ID = 583]

4. 4 [Option ID = 584]

12) कक्षा पाँच के विद्यार्थियों को अपनी सावधिक परीक्षा में निम्नलिखित प्रश्न दिया गया : —

“आप क्या पसन्द करते हैं और क्या पसन्द नहीं करते हैं उससे निम्नलिखित वाक्यों की पूर्ति कीजिए।”

यह प्रश्न किस प्रारूप के अन्तर्गत आएगा ?

(1) बहुविकल्पीय प्रश्न

(2) लघु-उत्तरीय प्रश्न

(3) पाठ से बाहर के प्रश्न (एक्स्ट्रापोलेटिव)

(4) खुले अंत वाले प्रश्न

[Question ID = 147][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q117]

1. 1 [Option ID = 585]

2. 2 [Option ID = 586]

3. 3 [Option ID = 587]

4. 4 [Option ID = 588]

13) कक्षा चार की अध्यापिका अपने शिक्षार्थियों को एक पाठ्यसामग्री देती है और वह प्रकृति पर अपना ही एक अनुच्छेद लिखती है। यह पाठ्यसामग्री किसके अन्तर्गत आएगी ?

(1) प्रामाणिक सामग्री

(2) प्राकृतिक सामग्री

(3) सृजित की गई सामग्री

(4) पर्यावरणीय सामग्री

[Question ID = 148][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q118]

1. 1 [Option ID = 589]

2. 2 [Option ID = 590]

3. 3 [Option ID = 591]

4. 4 [Option ID = 592]

14) कक्षा पाँच के विद्यार्थियों को पाँच के समूह में बाँटा गया और अपनी रुचि का विषय चुनने के लिए कहा गया। बच्चों ने समूह में थीम पर आँकड़ों का संग्रहण किया और रिपोर्ट लिखी। भाषा अधिगम की इस गतिविधि को क्या कहेंगे ?

- (1) प्रदत्त कार्य
- (2) समूह कार्य
- (3) परियोजना कार्य
- (4) सहपाठी कार्य

[Question ID = 149][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q119]

- 1. 1 [Option ID = 593]
- 2. 2 [Option ID = 594]
- 3. 3 [Option ID = 595]
- 4. 4 [Option ID = 596]

15) विद्यालयी बच्चों में भारतीय भाषाओं को समुन्नत करने वाले भारत सरकार के कार्यक्रम का नाम बताइए।

- (1) भाषा सम्मेलन
- (2) एक भारत श्रेष्ठ भारत
- (3) आजादी का अमृत महोत्सव
- (4) भाषा संगम

[Question ID = 150][Question Description = CTET_P1_PART_4_L1_SET_117_HINDI_Q120]

- 1. 1 [Option ID = 597]
- 2. 2 [Option ID = 598]
- 3. 3 [Option ID = 599]
- 4. 4 [Option ID = 600]

Topic:- Bengali_Q121-128_L2_P1_CTET

1) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল। এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম।

বয়বসায় ঘা খেয়ে জীবন সশ্বন্ধে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল। মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম। অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাপা করে তুলব। তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সশ্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব।

পশুপতিবাবুর বাংলোর বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত। আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল। ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ

চালান দেন । আর একতাল আগাভাবু নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । গাথাভূষণ আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ডা ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন ।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলায় ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো লান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

পশুপতিবাবু মানুষটি ছিলেন –

- (1) অহংকারী, অমায়িক, মহাপন্ডিত
- (2) নিরহংকারী, অমায়িক, মহাপন্ডিত
- (3) অহংকারী, অমায়িক, যুক্তিবাদী
- (4) নিরহংকারী, বাচাল, যুক্তিবাদী

[Question ID = 211][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q121]

1. 1 [Option ID = 841]
2. 2 [Option ID = 842]
3. 3 [Option ID = 843]
4. 4 [Option ID = 844]

2) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যাংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

ব্যবসায় ঘা খেয়ে জীবন সম্বন্ধে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল । মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাঙ্গা করে তুলব । তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সম্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলোর বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল । ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু, নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ড ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন ।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলের ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন্ পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো প্লান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

লেখক ছোটনাগপুরে চলে এসেছিলেন কেন ?

(1) শরীর ও মনকে চাঙ্গা করে আবার জীবন সংগ্রামে ঝাঁপিয়ে পড়বেন বলে ।

(2) টাকা ধার নিয়ে শোধ না দেওয়ার অভিপ্রায়ে ।

(3) পাহাড়া আবহাওয়ায় চায়ের আড্ডার আকর্ষণে পাকাপাকি ভাবে চলে এসেছিলেন ।

(4) মহাপণ্ডিত পশুপতিবাবুর সান্নিধ্য পাওয়ার আশায় ।

[Question ID = 212][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q122]

1. 1 [Option ID = 845]
2. 2 [Option ID = 846]
3. 3 [Option ID = 847]
4. 4 [Option ID = 848]

3) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

বয়বসায় ঘা খেয়ে জীবন সন্মুখে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল । মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাঙ্গা করে তুলব । তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সন্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলার বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল । ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ডার্ড ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন ।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলের ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন্ পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, তদন্ত তদন্তপূর্ণ — তার সমস্ত মাথাগম্ভীর হাস্য আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য

অজুত, অজুতপূন্য — তান গলে সুখানুস বনে আপ তনকে উততান । আ তন
রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ
কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত,
দিনের আলো স্নান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের
চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর
গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য
কেউ কথা বলছে ।

পশুপতিবাবু ও লেখক ব্যতীত চায়ের আড্ডার সদস্যরা ছিলেন –

- (1) কাঠের দালাল শ্রীপতিবাবু, নৃত্যবিদ রামহরিবাবু, রিটার্ড ইমপেক্টর চৌবেজী
।
- (2) কাঠের দালাল চৌবেজী, নৃত্যবিদ শ্রীপতিবাবু, রিটার্ড ইমপেক্টর রামহরিবাবু
।
- (3) কাঠের দালাল রামহরিবাবু, নৃত্যবিদ চৌবেজী, রিটার্ড ইমপেক্টর শ্রীপতিবাবু
।
- (4) কাঠের দালাল রামহরিবাবু, নৃত্যবিদ শ্রীপতিবাবু, রিটার্ড ইমপেক্টর চৌবেজী
।

[Question ID = 213][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q123]

1. 1 [Option ID = 849]
2. 2 [Option ID = 850]
3. 3 [Option ID = 851]
4. 4 [Option ID = 852]

4) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার
অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

ব্যবসায় ঘা খেয়ে জীবন সম্বন্ধে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল ।
মোট টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি
ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাপা করে তুলব
। তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সম্মুখ সংগ্রামে একটা
বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলোর বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে
দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর
যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল ।
ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ
চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু, নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের
আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ড
ইমপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলের ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো স্তান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

কখন নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অশরীরী জগতের ছায়া লেখককে আতঙ্কগ্রস্ত করে তুলত ?

- (1) যখন চায়ের আড্ডায় বসে পশুপতিবাবু অন্যমনস্ক হয়ে জীবনের পরম রহস্যে ডুবে যেতেন ।
- (2) যখন পশুপতিবাবু তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে লেখককে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন ।
- (3) যখন পশুপতিবাবু রহস্যলোকের পর্দা তুলে আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব জীবনের সাথে লেখকের পরিচয় ঘটাতেন ।
- (4) যখন পশুপতিবাবুর মুখে দর্শন, সাহিত্য, বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্যযুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে লেখক শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তেন ।

[Question ID = 214][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q124]

1. 1 [Option ID = 853]

2. 2 [Option ID = 854]

3. 3 [Option ID = 855]

4. 4 [Option ID = 856]

- 5) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যাংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

বয়বসায় ঘা খেয়ে জীবন সম্বন্ধে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল । মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাপা করে তুলব । তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সম্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলার বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল । ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু, নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ডেড ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন ।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলায় ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন্ পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অদ্ভুতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো স্তান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

“কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকতো না” – বাক্যাগ্নিক সবল বাক্যে রূপালবিত্ত কবলে সঠিক রূপটি হবে –

(1) যেহেতু আমাকে একা পেতেন তাই আর আমার নিস্তার থাকতো না ।

(2) আমাকে একা পেলে আর আমার নিস্তার রাখতেন না ।

(3) আমাকে একা পেতেন কিন্তু তখন আর আমার নিস্তার থাকতো না ।

(4) আমাকে একা পেতেন এবং তখন আর আমার নিস্তার রাখতেন না ।

[Question ID = 215][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q125]

1. 1 [Option ID = 857]
2. 2 [Option ID = 858]
3. 3 [Option ID = 859]
4. 4 [Option ID = 860]

6) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যাংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

ব্যবসায় ঘা খেয়ে জীবন সঙ্কটে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল । মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাপা করে তুলব । তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সস্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলার বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল । ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ডার্ড ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন ।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলায় ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন্ পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র নাকানি হুকি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনতাম তখন আমার মনে হত যে পশুপতিবাবু তখন

সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো স্তান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

“তাঁর আলবোলায় ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুন্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন পরম রহস্যে ডুবে যেতেন ।” – বাক্যটিতে ‘পরম রহস্য’ কোন কারক ?

- (1) কর্মকারক
- (2) নিমিত্ত কারক
- (3) অপাদান কারক
- (4) অধিকরণ কারক

[Question ID = 216][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q126]

1. 1 [Option ID = 861]
2. 2 [Option ID = 862]
3. 3 [Option ID = 863]
4. 4 [Option ID = 864]

7) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

ব্যবসায় ঘা খেয়ে জীবন সন্মুখে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল । মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাঙ্গা করে তুলব । তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখা মহাজনের সঙ্গে সন্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলোর বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কাঠের দালাল । ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু, নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ডার্ড ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন

।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলের ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন্ পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো স্তান করে কোন অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

‘অশরীরী জগত’ বলতে বোঝায় –

- (1) প্রেতলোক
- (2) দেবলোক
- (3) মনুষ্যলোক
- (4) পাতাললোক

[Question ID = 217][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q127]

1. 1 [Option ID = 865]
2. 2 [Option ID = 866]
3. 3 [Option ID = 867]
4. 4 [Option ID = 868]

8) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যাংশটি পাঠ করে সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

পশুপতিবাবুর সঙ্গে আমার পরিচয়টা অন্তরঙ্গতায় গিয়ে দাঁড়াল । এহেন নিরহংকার অমায়িক মহাপণ্ডিত ব্যক্তিটিকে কাছে পেয়ে আমি হাতে স্বর্গ পেলাম ।

বয়বসায় ঘা খেয়ে জীবন সন্মুখে একটা নিবিড় ঔদাসীন্য আমাকে পেয়ে বসেছিল । মোটা টাকা কর্ত্ত করে ছোটনাগপুরের পাহাড়ি অঞ্চলে পালিয়ে এসেছিলাম । অভিসন্ধি ছিল এই যে পুরো একটা বছর অজ্ঞাতবাস করে শরীর ও মনকে চাপা করে তুলব

। তারপর আততায়ী আত্মীয় এবং মারমুখো মহাজনের সঙ্গে সম্মুখ সংগ্রামে একটা বোঝাপড়া করে নেব ।

পশুপতিবাবুর বাংলোর বারান্দায় বসে দূরে কুণ্ডলী পাহাড়ের আবছা ছবি দেখতে দেখতে চায়ের আড্ডা আমাদের গালগল্পে জমজমাট হয়ে উঠত । আড্ডায় আর যে-দুটি বাঙালি প্রায়ই এসে জুটতেন তাদের মধ্যে রামহরিবাবু কার্ঠের দালাল । ছোটনাগপুরের জঙ্গল থেকে নিমতলার কোন্ এক মাড়োয়ারির কাছে তিনি কাঠ চালান দেন । আর একজন শ্রীপতিবাবু নৃত্য নিয়ে গবেষণা করেন । পাহাড়িদের আদিম সভ্যতার উপর মৌলিক প্রবন্ধ লিখেছেন । এছাড়া মাঝে মাঝে রিটার্ডার্ড ইন্সপেক্টর চৌবেজী এক-আধ কাপ চায়ের আকর্ষণে এই আড্ডায় এসে হাজির হতেন ।

পশুপতিবাবু ছিলেন শামুক-জাতীয় মানুষ । লোকের ভিড়ে তাঁকে পুরোপুরি পাওয়া দুষ্কর হত । আশ্চর্যরকম তিনি তখন আত্মগোপন করতেন । আড্ডা জমে উঠত, নানা তর্কে আমরা মত্ত হয়ে উঠতাম, কিন্তু পশুপতিবাবু মহা অন্যমনস্ক হয়ে থাকতেন । তাঁর আলবোলের ছিলিম থেকে যে ধোঁয়ার কুণ্ডলী উঠত সেদিকে নির্নিমেষ তাকিয়ে থেকে তিনি জীবনের কোন্ পরম রহস্যে ডুবে যেতেন, ভেবে আমি বিস্ময় বোধ করতাম ।

কিন্তু আমাকে যখন একা পেতেন, তখন আর আমার নিস্তার থাকত না । পশুপতিবাবু তখন তাঁর পাণ্ডিত্য আর মনীষার আক্রমণে আমাকে বিধ্বস্ত করে ফেলতেন । কথা বলার অধিকার তখন তাঁর, বিস্ময়ে নির্বাক হয়ে শুনে যাওয়ার দায় আমার । তারপর আমি যখন তাঁর মুখে দর্শন, সাহিত্য ও বিজ্ঞানের অজস্র অকাট্য যুক্তি ও মৌলিক সিদ্ধান্ত শুনে বিস্ময়ে শ্রদ্ধায় আবিষ্ট হয়ে পড়তাম, তখন সহসা তিনি জীবনের রহস্যলোকের পর্দা তুলে ধরতেন । জীবনে যা আকস্মিক, অদ্ভুত, অভূতপূর্ব – তার সঙ্গে মুখোমুখি হয়ে আমি চমকে উঠতাম । আশ্চর্য রকমের একটা আতঙ্ক আমাকে আচ্ছন্ন করে ফেলত, গা ছমছম করত, মনের বদ্ধ কপাট খুলে নানা রহস্য, অসম্ভব কল্পনা ও অনুমান এসে ভিড় পাকিয়ে তুলত, দিনের আলো স্তান করে কোন্ অশরীরী জগতের ছায়া যেন আমার জীবনের চারিদিকে ঘিরে দাঁড়াত । পশুপতিবাবুর কথা শুনতে শুনতে তখন মনে হত, তাঁর গলার আওয়াজ অসম্ভব গম্ভীর হয়ে গিয়েছে এবং তাঁর ভিতর থেকে যেন অন্য কেউ কথা বলছে ।

‘নৃত্য’ – কথাটির অর্থ

- (1) নরসিংহ
- (2) নরবিজ্ঞান
- (3) নৃত্য বিজ্ঞান
- (4) নেত্র বিজ্ঞান

1. 1 [Option ID = 869]
2. 2 [Option ID = 870]
3. 3 [Option ID = 871]
4. 4 [Option ID = 872]

Topic:- Bengali_Q129-135_L2_P1_CTET

1) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অস্ত্রোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে জ্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আগ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিশ্রচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ হয়েছিল । কবির মৃত্যুর পাঁচদিন আগের প্রেসক্রিপশন আজও সম্বলিত রেখেছে এই বিপনি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫ সালে তিনি মারা যান । বর্তমানে তাঁর ছেলে শঙ্কুনাথ রায় দোকানটি যত্নে আগলে রেখেছেন । এখন শঙ্কুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পূর্বদিকের বারান্দায় পাতা হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিশ্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মৃত্যুর তিনদিন আগে আরও একটি মিশ্রচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডাঃ আর এন টেগোর’ । মিশ্রচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিশ্রচার ফর ওয়ান ডোজ’ ।

তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শঙ্কুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

প্রদত্ত গদ্যটির মূল বিষয়টি কী ?

- (1) কবিগুরুর মৃত্যুসম্পর্কিত শোকপ্রকাশ ।
- (2) কবিগুরুর চিকিৎসকদের বর্ণনা ।
- (3) মহাত্মা এন্ড কোং দোকানটির বর্ণনা ।
- (4) কবিগুরুর মৃত্যুর পূর্বের সংরক্ষিত মহামূল্যবান প্রেসক্রিপশনটি ।

[Question ID = 219][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q129]

1. 1 [Option ID = 873]
2. 2 [Option ID = 874]
3. 3 [Option ID = 875]
4. 4 [Option ID = 876]

2) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অস্ত্রোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে স্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আপ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিশ্রচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ হয়েছিল । কবির মৃত্যুর পাঁচদিন আগের প্রেসক্রিপশন আজও সমস্তে গচ্ছিত রেখেছে এই বিপণি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫ সালে তিনি মারা যান । বর্তমানে তাঁর ছেলে শঙ্কুনাথ রায় দোকানটি যত্নে আগলে রেখেছেন । এখন শঙ্কুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পর্বদিকের বাবান্দায় পানো হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন

বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিস্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মৃত্যুর তিনদিন আগে আরও একটি মিস্রচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডাঃ আর এন টেগোর’ । মিস্রচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিস্রচার ফর ওয়ান ডোজ’ । তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শম্ভুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

কোন ডাক্তার কবিগুরুর অস্ত্রোপচার করেছিলেন ?

- (1) ডাঃ বিধান চন্দ্র রায়
- (2) ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়
- (3) ডাঃ নীলরতন সরকার
- (4) ডাঃ ডি.এন. চট্টোপাধ্যায়

[Question ID = 220][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q130]

1. 1 [Option ID = 877]
2. 2 [Option ID = 878]
3. 3 [Option ID = 879]
4. 4 [Option ID = 880]

3) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অস্ত্রোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে স্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আপ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিস্রচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ

হয়েছিল । কাবর মৃত্যুর পাঁচদিন আগে প্রেসক্রিপশন আজও সম্বন্ধে গাচ্ছত রেখেছে এই বিপণি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫ সালে তিনি মারা যান । বর্তমানে তাঁর ছেলে শম্ভুনাথ রায় দোকানটি যন্ত্রে আগলে রেখেছেন । এখন শম্ভুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পূর্বদিকের বারান্দায় পাতা হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিস্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মৃত্যুর তিনদিন আগে আরও একটি মিস্রচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডাঃ আর এন টেগোর’ । মিস্রচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিস্রচার ফর ওয়ান ডোজ’ । তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শম্ভুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

কবিগুরুর অপারেশন কোথায় হয়েছিল ?

- (1) জোড়াসাঁকোর ঠাকুর বাড়ির বারান্দায়
- (2) জোড়াসাঁকোর হাসপাতালে
- (3) ‘মহাত্মা এন্ড কোং’-এর অফিসঘরে
- (4) শান্তি নিকেতনে তাঁর আশ্রমে

[Question ID = 221][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q131]

1. 1 [Option ID = 881]
2. 2 [Option ID = 882]
3. 3 [Option ID = 883]
4. 4 [Option ID = 884]

4) নির্দেশ : নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অস্ত্রোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে জ্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আপ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিশ্রচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ হয়েছিল । কবির মৃত্যুর পাঁচদিন আগের প্রেসক্রিপশন আজও সম্বলিত রেখেছে এই বিপনি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫ সালে তিনি মারা যান । বর্তমানে তাঁর ছেলে শম্ভুনাথ রায় দোকানটি যন্ত্রে আগলে রেখেছেন । এখন শম্ভুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পূর্বদিকের বারান্দায় পাতা হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিশ্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মৃত্যুর তিনদিন আগে আরও একটি মিশ্রচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডঃ আর এন টেগোর’ । মিশ্রচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিশ্রচার ফর ওয়ান ডোজ’ । তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শম্ভুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

নিচের প্রদত্ত কোন বিবৃতিটি সঠিক ?

- (1) কবির মৃত্যুর সময় দোকানের মালিক ছিলেন শঙ্কুনাথ রায় ।
- (2) ২ রা আগস্ট জোড়া সাঁকোর ঠাকুরবাড়িতে কবির অস্ত্রোপচার হয় ।
- (3) কবির স্মৃতি বিজড়িত এই প্রেসক্রিপশনটিতে ডানদিকে স্বাক্ষর রয়েছে ডাঃ জে.পি. সরকারের ।
- (4) ‘মহাত্মা এন্ড কোং’ কোম্পানীটির অস্তিত্ব বর্তমানে আর নেই ।

[Question ID = 222][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q132]

1. 1 [Option ID = 885]
2. 2 [Option ID = 886]
3. 3 [Option ID = 887]
4. 4 [Option ID = 888]

5) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অস্ত্রোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে স্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আপ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিশ্রচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ হয়েছিল । কবির মৃত্যুর পাঁচদিন আগের প্রেসক্রিপশন আজও সমস্তে গচ্ছিত রেখেছে এই বিপণি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫ সালে তিনি মারা যান । বর্তমানে তাঁর ছেলে শঙ্কুনাথ রায় দোকানটি যত্নে আগলে রেখেছেন । এখন শঙ্কুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পূর্বদিকের বারান্দায় পাতা হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিশ্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মতবে তিনদিন আগে আরও একটি

মিষ্ণুচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডাঃ আর এন টেগোর’ । মিষ্ণুচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিষ্ণুচার ফর ওয়ান ডোজ’ । তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শম্ভুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

“অন্যোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি” – বাক্যটিতে ‘যন্ত্রণায়’ কোন কারক

- (1) কর্ম
- (2) করণ
- (3) সম্প্রদান
- (4) অধিকরণ

[Question ID = 223][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q133]

1. 1 [Option ID = 889]
2. 2 [Option ID = 890]
3. 3 [Option ID = 891]
4. 4 [Option ID = 892]

6) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অন্যোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে জ্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আগ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিষ্ণুচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ হয়েছিল । কবির মৃত্যুর পাঁচদিন আগের প্রেসক্রিপশন আজও সমস্তে গচ্ছিত রেখেছে এই বিপণি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫

সালে তান মারা যান । বর্তমানে তার ছেলে শঙ্কুনাথ রায় দোকানাট যন্ত্রে আগলে রেখেছেন । এখন শঙ্কুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পূর্বদিকের বারান্দায় পাতা হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিস্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মৃত্যুর তিনদিন আগে আরও একটি মিস্রচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডাঃ আর এন টেগোর’ । মিস্রচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিস্রচার ফর ওয়ান ডোজ’ । তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শঙ্কুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

‘কর্ণধার’ – শব্দটি অর্থ কী ?

- (1) কানের পাশ
- (2) কানের শ্রবণশক্তি
- (3) পরিস্থিতি
- (4) পরিচালক

[Question ID = 224][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q134]

1. 1 [Option ID = 893]
2. 2 [Option ID = 894]
3. 3 [Option ID = 895]
4. 4 [Option ID = 896]

7) **নির্দেশ :** নিম্নলিখিত গদ্যটি পাঠ সংশ্লিষ্ট প্রশ্নগুলির সঠিক উত্তর নির্বাচন করুন ।

জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে গভীর উদ্বেগ । সবার চোখ ছলছল । অস্ত্রোপচার সফল হলেও যন্ত্রণায় কাতরাচ্ছেন কবি । গায়ে জ্বর । অসুস্থতার অন্যান্য উপসর্গও প্রকট হচ্ছে । ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায়, ডাঃ বিধানচন্দ্র রায়, ডাঃ নীলরতন

সরকারের মতো নামী চিকিৎসকরা আপ্রাণ চেষ্টা চালিয়ে যাচ্ছেন । চিকিৎসকরা ঠিক করলেন, ওষুধের মিস্রচার দেওয়া হবে কবিকে । তার জন্য আনানো হল নানা ওষুধপত্র । তবুও শেষরক্ষা হল না । ২২ শ্রাবণ চিরতরে বিদায় নিলেন কবিগুরু রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর ।

১৯৪১ সালে বিশ্বকবির সেই শেষ চিকিৎসার সাক্ষী ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ । জোড়াসাঁকোর পাশেই ২৭৮, রবীন্দ্র সরণিতে আজও অক্ষত রয়েছে এই প্রাচীন ওষুধের দোকান । এখান থেকেই রবীন্দ্রনাথের শেষ চিকিৎসার ওষুধপত্র সরবরাহ হয়েছিল । কবির মৃত্যুর পাঁচদিন আগের প্রেসক্রিপশন আজও সমস্ত গচ্ছিত রেখেছে এই বিপনি । ইতিহাসের স্মারক হয়ে তা সঞ্চিত রয়েছে এখনও । সেই সময়ে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ ওষুধ দোকানের মালিক ছিলেন রাধাবিনোদ রায় । ১৯৫৫ সালে তিনি মারা যান । বর্তমানে তাঁর ছেলে শম্ভুনাথ রায় দোকানটি যন্ত্রে আগলে রেখেছেন । এখন শম্ভুনাথবাবুর মেয়ে অঙ্কিতা দোকানে বাবাকে সাহায্য করেন ।

চিকিৎসার জন্য ১৯৪১ সালের ২৫ জুলাই শান্তিনিকেতন থেকে জোড়াসাঁকো ঠাকুরবাড়িতে আনা হয় বিশ্বকবিকে । তাঁর অনিচ্ছা সত্ত্বেও ৩০ জুলাই ঠাকুরবাড়িতেই তাঁর শরীরে অস্ত্রোপচার হয় । চিকিৎসার পরিভাষায় সেই অস্ত্রোপচারের নাম ‘সুপ্রা পিউবিক সিস্টোস্কপি’ । অর্থাৎ, শরীরের নির্দিষ্ট অংশে ফুটো করে প্রস্রাব বেরনোর রাস্তা করার পদ্ধতি । ঠাকুরবাড়ির পাথরের ঘরের পূর্বদিকের বারান্দায় পাতা হয়েছিল অপারেশন টেবিল । অস্ত্রোপচার করেছিলেন বিখ্যাত শল্য চিকিৎসক ডাঃ ললিতমোহন বন্দ্যোপাধ্যায় । ২৫ মিনিটের অপারেশন সফল হলেও শরীরের যন্ত্রণা বাড়তে থাকে ।

জানা যায়, মিস্রচার বানানোর জন্য মৃত্যুর পাঁচদিন আগে, অর্থাৎ ২ আগস্ট প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ জে পি সরকার । মৃত্যুর তিনদিন আগে আরও একটি মিস্রচার তৈরির প্রেসক্রিপশন করেছিলেন ডাঃ ডি এন চট্টোপাধ্যায় । দু’দিনই ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’ থেকে সমস্ত ওষুধ কেনা হয়েছিল । ৭ আগস্ট কবি প্রয়াত হন । ২ আগস্টের সেই প্রেসক্রিপশনটি অধিকৃতভাবে আজও রয়েছে ‘মহাত্মা অ্যান্ড কোং’-এর দোকানে । উপরে লেখা ‘ডাঃ আর এন টেগোর’ । মিস্রচারের জন্য যে পাঁচটি ওষুধ লেখা হয়েছিল, সেগুলি হল পিল সাইট্রাস, সোডিবাইকার্ব, পটএসিডাস, সিরাপ রোজ এবং এজন এড । শেষে লেখাছিল, ‘মিস্রচার ফর ওয়ান ডোজ’ । তলায় লেখা ‘সেন্ড এইট সাচ ওয়ান ডোজ এভরি ফোর আওয়ার্স’ । ডানদিকে রয়েছে ডাঃ জে পি সরকারের স্বাক্ষর । দোকানের বর্তমান কর্ণধার শম্ভুনাথ রায় বলেন, আমাদের পরিবারের কাছে এ এক গর্বের স্মারক । আমাদের এই দোকানের ইতিহাসের সঙ্গে জড়িত কবিগুরুর স্মৃতি । এই প্রেসক্রিপশনটি আমাদের কাছে এক মহামূল্যবান নথি হিসেবেই গচ্ছিত রয়েছে ।

অনুচ্ছেদে ব্যবহৃত শব্দগুলির মধ্যে কোন শব্দ জোড়টিতে দুটি শব্দই বিশেষণ ?

(1) গভীর; অক্ষত

(2) বিপণ; যন্ত্রণা

(3) প্রয়াত; স্মৃতি

(4) নথি; গচ্ছিত

[Question ID = 225][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q135]

1. 1 [Option ID = 897]
2. 2 [Option ID = 898]
3. 3 [Option ID = 899]
4. 4 [Option ID = 900]

Topic:- Bengali_Q136-150_L2_P1_CTET

1) বহুভাষিক শ্রেণী (Multilingual class) হল এমন একটি শ্রেণী যেখানে :

- (1) শিক্ষার্থীরা প্রথম ভাষার বিভিন্ন রূপে কথা বলে ।
- (2) শিক্ষক শিক্ষার্থীদের ভাষা জানেন ।
- (3) শিক্ষার্থীদের বহুভাষা শেখানো হয় ।
- (4) প্রতিটি শিক্ষার্থী দুইয়ের অধিক ভাষা জানে ।

[Question ID = 226][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q136]

1. 1 [Option ID = 901]
2. 2 [Option ID = 902]
3. 3 [Option ID = 903]
4. 4 [Option ID = 904]

2) ব্যাকরণের সমস্ত নিয়মগুলিকে একসাথে অধিগত করার চেষ্টা না করে, শিক্ষার্থীরা ধীরে ধীরে এবং পুনরাবৃত্তির মাধ্যমে একটি ব্যাকরণগত ধারণা শিখছে, সময়ের সাথে সাথে ধারণাকে মজবুত করছে, এই ধরনের শিখন প্রক্রিয়া হলো –

- (1) পারিপার্শ্বিক শিখন (Situational learning)
- (2) সর্পিলা শিখন (Spiral learning)
- (3) গঠনমূলক শিখন (Structural learning)
- (4) স্থান সংক্রান্ত শিখন (Spatial learning)

[Question ID = 227][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q137]

1. 1 [Option ID = 905]
2. 2 [Option ID = 906]
3. 3 [Option ID = 907]
4. 4 [Option ID = 908]

3) পাঠ্য বিষয় বুঝতে, _____ তা থেকে তথ্য খুঁজে নিতে এমনকি পাঠের ব্যাখ্যা করার ক্ষেত্রে শিক্ষার্থীদের যোগ্যতা হল ।

- (1) সাবলীল পঠন (Reading fluency)
- (2) পাঠোদ্ধার করা (Decoding)
- (3) শ্রুতিলিখন (Dictation)
- (4) বোধ পরীক্ষণ (Reading comprehension)

[Question ID = 228][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q138]

1. 1 [Option ID = 909]

2. 2 [Option ID = 910]
3. 3 [Option ID = 911]
4. 4 [Option ID = 912]

4) একটি বাচিক ত্রুটি (speech disorder), যেটিতে একই শব্দ বার বার উচ্চারণ করায় বাচন ক্রিয়ায় ব্যাঘাত সৃষ্টি হয়, সেটি হ'ল –

(1) সাদৃশ্যমূলক ধ্বনিগুচ্ছ (Phoneme)

(2) রূপকল্প (Morpheme)

(3) ডিসপ্রাক্সিয়া (Dyspraxia)

(4) তোতলামি (Stuttering)

[Question ID = 229][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q139]

1. 1 [Option ID = 913]
2. 2 [Option ID = 914]
3. 3 [Option ID = 915]
4. 4 [Option ID = 916]

5) শব্দ হল কতগুলি পৃথক ধ্বনির সমাবেশ এবং পৃথক পৃথক ধ্বনিতে বা সাদৃশ্যমূলক ধ্বনিগুচ্ছতে একে বিশ্লিষ্ট করা যেতে পারে – এ বিষয়ে যে অবগতি (awareness) তা হল –

(1) বর্ণ সচেতনতা (Letter awareness)

(2) শব্দ সচেতনতা (Word awareness)

(3) সাদৃশ্যমূলক ধ্বনিগুচ্ছ সচেতনতা (Phonemic awareness)

(4) বাক্য সচেতনতা (Sentence awareness)

[Question ID = 230][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q140]

1. 1 [Option ID = 917]
2. 2 [Option ID = 918]
3. 3 [Option ID = 919]
4. 4 [Option ID = 920]

6) নিচের কোনটি নিবিড় পাঠের (Intensive reading) সাথে সম্পর্কিত ?

(1) শিক্ষার্থীদের নিজের আনন্দের জন্য তাদের সাবলীল পাঠের প্রশিক্ষণে সহায়তা করা ।

(2) এটি একটি সহায়ক পঠন (Supplementary reading) যেটি লিখিত বিষয়বস্তুর পাঠোদ্ধারের সঙ্গে সংযুক্ত ।

(3) পঠনের উদ্দেশ্য হল পঠিত বিষয়ের আক্ষরিক অর্থ বুঝতে পারা ।

(4) শিক্ষার্থীরা যা পড়তে চায় সেই বিষয়টি নির্বাচনে তারা স্বাধীন ।

[Question ID = 231][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q141]

1. 1 [Option ID = 921]
2. 2 [Option ID = 922]
3. 3 [Option ID = 923]
4. 4 [Option ID = 924]

7) কোন পদ্ধতি বিশ্বাস করে যে বাক্যের গঠন বিষয় বস্তুর চাইতে অধিক গুরুত্বপূর্ণ ?

(1) সংযোগ সাধনকারী-ভাষা শিক্ষণ পদ্ধতি (Communicative language teaching method)

(2) ব্যাকরণ অনুবাদ পদ্ধতি (Grammar translation method)

(3) গঠন প্রণালি ভিত্তিক আবেদন (Structural approach)

(4) নির্মাণ মূলক আবেদন (Constructivist approach)

[Question ID = 232][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q142]

1. 1 [Option ID = 925]

2. 2 [Option ID = 926]

3. 3 [Option ID = 927]

4. 4 [Option ID = 928]

8) বিবৃতি (Assertion) A :

সংশোধনমূলক শিক্ষণ (Remedial teaching) শিক্ষণ-শিখন প্রক্রিয়ার একটি অবিচ্ছেদ্য অংশ ।

কারণ (Reason) R :

সংশোধনমূলক শিক্ষণ হলো ভাষাগত যে বিষয়টি ঠিকমতো শেখেনি সেটি পুনরায় শেখানো ।

(1) (A) এবং (R) দুটোই সত্য, এবং (R) হলো (A)-এর সঠিক ব্যাখ্যা ।

(2) (A) এবং (R) দুটোই সত্য, কিন্তু (R), (A)-এর সঠিক ব্যাখ্যা নয় ।

(3) (A) ঠিক, কিন্তু (R) ভুল

(4) (A) ভুল, কিন্তু (R) ঠিক

[Question ID = 233][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q143]

1. 1 [Option ID = 929]

2. 2 [Option ID = 930]

3. 3 [Option ID = 931]

4. 4 [Option ID = 932]

9) পাঠ্যপুস্তকে লেখকদের রচিত গল্প, কবিতা, নাটক এবং অন্যান্য বিভিন্ন ধরনের লেখা থাকে । আমাদের প্রয়োজন সেই রচনাগুলি নির্বাচন করা কারণ এগুলি -

(1) ঠিক (Authentic) এবং স্বাভাবিক (natural) ভাষায় থাকে ।

(2) পাঠ্যপুস্তকে ব্যবহারের উদ্দেশ্যেই লেখা হয়ে থাকে ।

(3) বিখ্যাত লেখকদের দ্বারা লিখিত হয় ।

(4) এগুলি খুব সহজ ভাষায় লেখা ।

[Question ID = 234][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q144]

1. 1 [Option ID = 933]

2. 2 [Option ID = 934]

3. 3 [Option ID = 935]

4. 4 [Option ID = 936]

10) নিচের কোন পদ্ধতিটি মুদ্রণ ভাষা সমৃদ্ধ পরিবেশ সৃষ্টিতে সাহায্য করে ?

(1) শ্রেণীর বস্তুগুলির নাম লেখা এবং বস্তুর সাথে তাদের সংযোগস্থাপন করা ।

(2) শিক্ষার্থীদের শ্রেণীর বস্তুগুলির নাম তাদের নিজের ভাষায় বলতে বলা ।

(3) নিম্ন প্রদত্ত পাঠ্য বিষয়ের সঙ্গে একটি চলচিত্র প্রদর্শন ।

(4) প্রতিটি শ্রেণীতে একটি করে মুদ্রণ যন্ত্র রাখা ।

[Question ID = 235][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q145]

1. 1 [Option ID = 937]

2. 2 [Option ID = 938]

3. 3 [Option ID = 939]

4. 4 [Option ID = 940]

11) দ্বিতীয় শ্রেণীর শিক্ষিকা অংশু তাঁর ভাষা শ্রেণীকক্ষে “প্রদর্শন এবং প্রকাশ” (Show and Tell) প্রক্রিয়ার জন্য কিছু বস্তু আনেন । ভাষা শিক্ষণ-শিখনে এই বস্তুগুলি কী নামে পরিচিত ?

(1) প্রদর্শন এবং প্রকাশ উপাদান (Show and Tell material)

(2) বাস্তব জগতের উপাদান (Realia)

(3) ভাষা উপাদান (Language materials)

(4) স্মৃতিসংক্রান্ত বিদ্যা (Mnemonics)

[Question ID = 236][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q146]

1. 1 [Option ID = 941]

2. 2 [Option ID = 942]

3. 3 [Option ID = 943]

4. 4 [Option ID = 944]

12) প্রাথমিক স্তরে একজন শিক্ষক চিত্রসম্বলিত পুস্তকের (Picture Books) পাঠে জোর দেন । কারণ

(1) ছবি দেখতে মজা লাগে ।

(2) এই ধরনের ছবি আঁকতে শিক্ষার্থীদের উৎসাহিত করেন ।

(3) শিক্ষার্থীদের ছবিগুলি বুঝতে এবং বিশ্লেষণে সাহায্য করেন ।

(4) শিক্ষার্থীদের বিভিন্ন রঙের সাথে পরিচয় করান ।

[Question ID = 237][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q147]

1. 1 [Option ID = 945]

2. 2 [Option ID = 946]

3. 3 [Option ID = 947]

4. 4 [Option ID = 948]

13) একজন শিক্ষক একটি শিশুর বিভিন্ন কাজ যেমন লিখিত উপাদান, অঙ্কন, গল্প প্রভৃতি একটি ফোল্ডারে রাখলেন । পরবর্তীতে তিনি মূল্যায়নের জন্য ব্যবহার করলেন । এটি হল :

- (1) যান্ত্রিক লিপি তথ্য (Anecdotal record)
- (2) পোর্টফোলিও (Portfolio)
- (3) গবেষণার যন্ত্রপাতি (Observation tool)
- (4) পাঠক্রম পরিকল্পনা (Curriculum mapping)

[Question ID = 238][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q148]

1. 1 [Option ID = 949]
2. 2 [Option ID = 950]
3. 3 [Option ID = 951]
4. 4 [Option ID = 952]

14) নিচের অভ্যাসগুলির মধ্যে কোনটি ভাষা শিক্ষক দ্বারা সর্বাপেক্ষা সপ্রশংস উপলব্ধিমূলক ?

- (1) যেকোনো ভাষা, সামাজিক বা সাংস্কৃতিক পরিবেশ থেকেই আসুক না কেন, তাঁর শ্রেণীর প্রতিটি শিক্ষার্থীই নিজেকে গ্রহণযোগ্য ও মূল্যবান অনুভব করবে – এ বিষয়ে নিশ্চিত হওয়া ।
- (2) যে শিক্ষার্থীটি ইংরেজী ভাষার সাহসী বক্তা, তাঁর ভূমিকা ক্লাশে আদর্শ হিসেবে বিবেচিত হবে ।
- (3) বিদ্যালয়ে তারা যাতে মাতৃভাষা ব্যবহার না করে তার জন্য কঠোর নিয়ম লাগু করা ।
- (4) শিক্ষার্থীরা যারা বিশেষভাবে অনুন্নত পরিবেশ থেকে আসবে তাদের ভাষা শ্রেণীতে বেশি পরিশ্রম করতে হবে – এ বিষয়ে নিশ্চিত হওয়া ।

[Question ID = 239][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q149]

1. 1 [Option ID = 953]
2. 2 [Option ID = 954]
3. 3 [Option ID = 955]
4. 4 [Option ID = 956]

15) নিচের কোনটি উর্ধ্বারোহী আবেদন (Bottom-up approach) ভিত্তিক ?

- (1) ভাষা শিখনের শুরুটি কবিতা এবং গল্প দিয়ে এবং তারপর বর্ণমালায় আসা ।
- (2) ধ্বনি থেকে শব্দ, বিশিষ্টার্থক উপবাক্য (phrases) কারক (clauses) এবং এইভাবে বার্তার পাঠোদ্ধারে এগিয়ে যাওয়া ।
- (3) শিক্ষার্থী পূর্বার্জিত জ্ঞানের ভিত্তিতে ভাষার অর্থ খুঁজে বের করে ।
- (4) সম্পূর্ণ ভাষা আবেদন (whole language approach)-এর উপর শিক্ষক কর্তৃক গুরুত্ব প্রদান ।

[Question ID = 240][Question Description = CTET_P1_PART_5_L2_SET_103_BENGALI_Q150]

1. 1 [Option ID = 957]
2. 2 [Option ID = 958]

3. 3 [Option ID = 959]

4. 4 [Option ID = 960]

